

DE OORLOG, 14 november 1918
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29332]

[Donderdag 14 november 1918]

Inhoudsopgave 14 november 1918

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29332]	1
DUITSCHLAND.	3
Een aanvulling van het wapenstilstandsverdrag.	3
Uit Posen.	3
De oorlogsleening.	4
De plannen der regeering.	4
Een oproep van de Duitsche vrouwen.	4
Verdeeling der functies.	4
De revolutie in Duitschland.	4
Officieren gevangen genomen.	4
De Germania over de Duitsche republiek.	4
De uitvoering der wapenstilstandsvoorwaarden.	5
De uit te leveren schepen.	5
De vorst van Waldeck en Pymont treedt af.	5
Een beroep op Ellen Key.	5
Het regeeringsprogram.	6
Een manifest van den bond "Neues Vaterland".	6
Een regeeringsoproep aan de marine.	6
BELGIË.	6
De toestand in Antwerpen en Brussel.	6
POLEN.	8
Een oproep van den regentschapsraad.	8
De Duitsche soldaten te Warschau.	8
De toestand te Warschau.	8
FINLAND.	8
De Finsche republikeinen.	8
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	9
De binnenlandsche toestand.	9
Het leger van Mackensen.	9
Tsjecho-Slowakken en D. Oostenrijkers.	9
De D.O. republiek.	9
Het Belangrijkste Nieuws.	10
Binnenland.	10
Buitenland.	10
In Hongarije.	10
De Duitsch-Bohemers aan Wilson.	10
ROEMENIË.	11
Roemeensche troepen in Mobilef?	11
ENGELAND.	11
Lloyd George over den vrede.	11
Bonar Law.	11
De vreugde te Londen.	11
ZWITSERLAND.	11
De algemeene staking.	11
Entente actie tegen het Bolsjewisme.	11
ZWEDEN.	12
Onrust.	12
VEREENIGDE STATEN.	12
De voedselvoorziening.	12
Posterijen en Telegrafie.	12
WETENSCHAP.	12
De Nobelprijzen.	12
DUITSCHLAND.	13
De koning van Saksen doet afstand van den troon.	13
Baron v. Camp. †	13
De Pruisische kroongoederen.	13
Een oproep van de nieuwe Pruisische regeering.	13
De gewezen koningin van Beieren.	13
De Beiersche troepen.	13
BELGIË.	13

Naspeuringen van Paul Theelen: 14 november 1918

Een soldatenraad te Luik.	13
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	14
Duitsch-Oostenrijk een republiek.	14
Tsjechen en Duitsch Bohemers.	14
Korte berichten.	14
Een der gevolgen.	14
De ex-keizer.	14
INGEKOMEN STUKKEN.	14
De Spaansche griep.	14
Nederland en de Crisis.	14
De ex-Keizer.	14
Militaire posten.	15
Het ingrijpen der Overheid.	15
Engelsche krijgsgevangenen.	16
Een oproep.	16
Uit Rotterdam.	17
Onze schade in den zee-oorlog.	17
400.000 paar schoenen beschikbaar.	18
Steenkolen.	18
Een stel onderkleeding en een paar schoenen.	18
De demobilisatie.	18
De Visscherij.	18
In geval van revolutie.	18
Tegen de typhus.	18
Hollandsche arbeiders uit Duitschland.	18
In vrijheid.	18
Van de grens.	19
De Nederlandsche kolonie te Londen.	19
Duitsche tweedekkers.	19
Onjuiste geruchten.	19
Huis toe.	19
BINNENLAND.	20
Economische overeenkomst met de geassocieerden.	20
Dienst op Engeland.	20
Joden-programmen in Oost-Europa.	20
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29332]	20
De vrijheid der zee en het door de Geallieerden gemaakte voorbehoud.	20
BINNENLAND.	22
Een andere geest.	22
Van de straat af!	22
Hulpkrachten.	23
Laatste Berichten	23
Beurs te Frankfort.	23
Engelsche scheepvaart.	23
De Engelsche suikeraccijns.	23
Uit de Vereenigde staten.	23
Duitsche vliegmaschine gedaald.	23
Invoer van zilver.	23
RIJNVRACHTEN. (Duisburg, 8 Nov.) De algemeene toestand	24
Om en bij den strijd.	24
Brugge.	24
De wapenstilstand.	27
Besprekkingen.	27
ENGELAND.	27
Lloyd George's program.	27
In het belang van de voedselvoorziening.	27
De "Audacious" gezonken.	29
De wet op de verkiesbaarheid van vrouwen aangenomen.	29
Dankbetuiging aan de Polen.	29
De "Deutsche Allgemeine Zeitung".	29
De voedselvoorziening.	29
De arbeidersconferentie.	29
Lansing aan Balfour.	30
Asquith en Lloyd George.	30
DUISSLAND.	30
De terugkerende troepen.	30

Beroep van de Deutsche Katholieken op den Paus.	30
Oprichting van een burgerwacht.	30
De Deutsche vrijheid.	31
Prins Heinrich.	31
Dernburg en Waldstein in de regeering?	31
Een Hohenzollern plaatst zich onder de nieuwe regeering.	31
Een oproep der Deutsche vrouwen.	31
Het leger van Mackensen.	31
Wilson belooft steun aan Deutschland.	31
De toestand.	31
Uit Essen.	31
En de burgerij?	32
Dessau.	32
Zwenking naar rechts?	33
Onteigenings-censuur.	33
De soldaten nadrukkelijk tegen elke terreur.	33
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	34
Een contra-revolutie in Hongarije?	34
De geestelijkheid en de monarchistische agitatie.	34
Mackensen en zijn troepen.	34
De D.O. nat. vergadering.	34
LUXEMBURG.	34
Emile Prum.	34
TURKIJE.	35
De geallieerde vloot in de Dardanellen.	35
Korte berichten.	35
Stijn Streuvels en Hugo Verriest.	35
ZEE- EN LANDMACHT.	35
De tocht naar Gent. II.	35
Gemengde berichten.	38
De Spaansche griep.	38
BEURS EN NIJVERHEID.	38
Kamer van Koophandel te Heerlen.	38
De loop der wisselkoersen.	39
De Engelsche landbouw.	39
Het circulatie-probleem in de Oostenrijksch-Hongaarsche staten.	40
Oostenrijksche financiën.	40
De buitenlandsche Spaansche schuld.	40
Duitsche bankwezen.	40
De Deutsche graanhandel.	40
Daling der prijzen in Polen.	40
De Fransche oorlogsleening in Engeland.	41

5

OCHTENDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit drie bladen.

BUITENLAND.

10 **DUITSCHLAND.**

Een aanvulling van het wapenstilstandsverdrag.

15 BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) De Duitse wapenstilstandslegatie ontving de volgende aanvulling van het verdrag: met het oog op de nieuwe gebeurtenissen wordt aan de voorwaarden van den Wapenstilstand ter zee toegevoegd: Indien de vaartuigen niet binnen de aangegeven termijnen zullen zijn overgegeven, zullen de regeeringen der geallieerden en van de Vereenigde Staten het recht hebben, Helgoland te bezetten, om hun overgave te waarborgen.

Uit Posen.

20 POSEN, 12 Nov. (W. B.) De arbeiders- en soldatenraad maakt bekend: Het gerucht, dat Poolsche legionairs op Posen aanrukken, maakt de bevolking ongerust. De arbeiders- en soldatenraad heeft onmiddellijk een commissie, waarbij zich onder leiding van den afgevaardigde dr. Seyda de vertegenwoordigers van de Poolsche Rijksdag- en Landdagpartij hebben aangesloten, naar de grenzen gezonden. De Poolsche
25 afgevaardigden verklaarden, dat zij het in geen geval tot een botsing met Deutsche soldaten zouden laten komen. De A. en S. raad verklaart, dat gevaar voor de bevolking van Posen volkomen is uitgesloten. De handhaving van rust en orde is is gewaarborgd. Tot de vorming van een burgerwacht, bestaande uit alle kringen der bevolking, is

30 besloten. Wij verzoeken alle bevolgingsklassen rust en orde te bewaren. Ieder doe
zijn gewone werk. Uitspattingen zullen streng worden gestraft.

De oorlogsleening.

35 BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) Het resultaat van de negende oorlogsleening is, zonder de
omgewisselde oudere oorlogsleeningstukken 10.337 millioen mark. Daar er nog
inschrijvingen zijn, waarvan het bedrag niet is opgegeven, zal het totaalbedrag nog
iets hoger zijn. Met het oog op de moeilijke omstandigheden, waaronder de
inschrijving der leening open stond, moet het resultaat, al bereikte het niet dat van
vroegere leeningen, toch zeer bevredigend worden genoemd.

40 **De plannen der regeering.**

BERLIJN, 13 Nov. (H. N.) Een oproep van de regeering kondigt aan: de regeering stelt
zich tot taak het socialistisch program te verwezenlijken en maakt de volgende
besluiten openbaar met kracht van wet: Opheffing van den staat van beleg en alle
45 beperking van het recht van vereeniging en vergadering, ook voor ambtenaren en
staatsarbeiders; opheffing der censuur; vrije uiting van meening; vrijheid van
godsdienst; politieke amnestie; opheffing van de wet betreffende den vaderlandschen
hulpdienst; opheffing van de dienstbodenbepalingen en herstel van het streven naar
arbeidersbescherming. Uiterlijk met Nieuwjaar zal de 8-urige maximum-arbeidsdag
worden ingevoerd. De regeering kondigt verder aan maatregelen tot het verschaffen van
50 voldoende werk, steun aan werkelozen, verhoogde verzekeringsplicht bij
ziekteverzekering; regeling van de voedselvoorziening; instandhouding van de
geregelde productie; bescherming van den eigendom. Alle verkiezingen zullen plaats
hebben volgens het gelijke, geheime, directe algemeene kiesrecht voor alle mannen en
vrouwen van 20 jaar, ook voor de verkiezing van de constituanten, waarover nadere
55 beslissingen zullen volgen.

Een oproep van de Deutsche vrouwen.

60 BERLIJN, 13 Nov. (V. D.) De Deutsche Nat. Vrouwenraad heeft het volgende draadlooze
telegram gezonden aan den Nat. Vrouwenraden in Engeland en Frankrijk: gedachtig aan
den vroegeren gemeenschappelijken arbeid, ten bate van vrouwen en kinderen, en
vertrouwend op den vroegeren wederzijdschen eerbied, verzoeken de Deutsche vrouwen,
vertegenwoordigd door den door den Nat. Vrouwenraad, u den invloed van uw raad aan te
wenden tot verzachting van de wapenstilstandsvoorwaarden, daar de Deutsche overgave
van groote hoeveelheden rollend materiaal, en de voeding der bezettingstroepen
65 millioenen onschuldigen met hongersnood bedreigt.

w.g. Gertrud Bausmer.

Alice Salomon.

70 Volgens het persbureau Radio heeft de Deutsche Nat. Vrouwenraad een verzoek van
gelijke strekking gericht tot mevrouw Wilson, de echtgenoot van den president der
Ver. Staten.

Verdeeling der functies.

75 BERLIJN, 13 Nov. (H. N.) De regeering heeft besloten de leiding der zaken asl volgt
te verdeelen: Ebert binnenlandsche zaken en militairwezen, Haase buitenlandsche zaken
en koloniën, Scheidemann financiën, Ditmann demobiliseering, publiek recht en
gezondheid, Lansberg pers en inlichtingendienst, Barth sociale politiek.

De revolutie in Deutschland.

80 BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) Naar aanleiding van Clemenceau's verklaring over hul[van de
Entente aan Deutschland (zie rubriek Frankrijk) merkt de "Tägl. Rundschau" o. m. op:
De verklaringen zijn in twee opzichten merkwaardig: eenerzijds ligt in de uiting dat
Deutschland tot het uitgeput was heeft gestreden, een zekere moreele erkenning van
onzen verdedigingsstrijd; anderzijds is de druk van het intern. socialisme op
Clemenceau's politiek blijkbaar zoo krachtig, dat hij zijn vernietigingstandpunt
85 noodgedrongen moet opgeven.

Officieren gevangen genomen.

90 LEIPZIG, 13 Nov. (W. B.) Naar wij uit kringen van den A. en S. raad vernemen, zijn
kolonel Pinkan en overste Freise, de chef van den staf van het 19e legerkorps,
benevens andere hooge officieren wegens des weerspannigen geest in het officierskorps
gisteren op bevel van den A. en S. raad gevangen genomen.

De Germania over de Deutsche republiek.

BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) De "Germania" raadt aan rekening te houden met de

95 antipathieën, welke Groot-Rusland door de onderdrukking van alle persoonlijke
gevoelens en door den chaos bij bijna alle volkeren heeft gewekt en gaat dan voort:
Ongetwijfeld hebben wij in de Duitsche republiek ook A. en S.-raden, maar den
democratischen heer Wilson en den democratischen westelijken mogendheden en neutralen
100 moet het bewijs geleverd worden, dat de vrijheid niet onderdrukt wordt, maar in
Duitschland meer thuis is dan waar ook, en dat alle Duitschers niets anders willen
dan het bestwil van het volk en den vrede met alle andere volken. Het nieuwe
Duitschland zal eindelijk erop bedacht moeten zijn den ordelievenden, socialen geest
en sociale wetgeving niet alleen te behouden, maar steeds meer tot ontwikkeling te
105 brengen. Wanneer de Duitsche regeering met zulk een program zal komen, zal zij niet
alleen de strijdster voor vrijheid een recht zijn, maar zij zal ook in het geheele
buitenland en niet het minst bij de vijanden, zich vrienden verwerven en ongetwijfeld
daardoor verzachting van de vredesvoorwaarden kunnen verkrijgen. Thans behandelt de
Entente en in het bijzonder Wilson het nieuwe Duitschland niettegenstaande S. en A.
110 raden met zekere welwillendheid, een bewijs, dat men van de Duitsche regeering
evenmin onderdrukking van de vrijheid verwacht als een terugkeer tot het vroegere
militairisme. Alle krachten moeten worden ingespannen, om dezen goeden indruk te
versterken. Daartoe zou in de eerste plaats medewerken, dat de voorgenomen nationale
vergadering niet wordt uitgesteld, maar dat dadelijk daartoe voorbereidende
maatregelen worden getroffen.

115

De uitvoering der wapenstilstandsvoorwaarden.

WILHELMSHAVEN, 13 Nov. (W. B.) Hedennacht heeft de chef der Engelsche vloot den chef
van de Duitsche vloot per draadloos telegram aangezegd met een kruiser op een bepaald
punt te komen voor besprekingen over de uitvoering der wapenstilstandsvoorwaarden.

120

WILHELMSHAVEN, 13 Nov. (W. B.) De kleine kruiser "Königsberg" is heden te één uur 's
nam. met gevolmachtigden van den arbeiders- en soldatenraad der vloot in zee gegaan
voor het houden van een samenkomst met vertegenwoordigers der Engelsche Admiraliteit.
Aan de Duitsche vertegenwoordigers is een volmacht medegegeven, waarin gezegd wordt:
125 "Aan den matroos eerste klasse Wilhelm Wengora, den eersten stuurman Alfred Jens en
den "Torpedo-obermaschinistenmaat" Mohrmann wordt hiermede uit naam van den arbeiders
en soldatenraad van het Noordzeestation, onder welks bevelen de vloot zich gesteld
heeft, volmacht gegeven om deel te nemen aan de besprekingen over de uitvoering van
de voorwaarden voor den wapenstilstand en verdragen te sluiten." De volmacht is
130 onderteevend door Bernhard Kuhut, president der republiek Oldenburg, en den chef van
de "Hochsee"-vloot v. Hipper. Laatstgenoemde neemt slechts als deskundig adviseur
deel aan de beraadslagingen, terwijl de arbeiders- en soldatenraad het uitvoerende
orgaan is.

De uit te leveren schepen.

BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) Ter zake van art. 23 van de wapenstilstandsvoorwaarden: Van
de interneering van Duitsche oorlogsschepen in neutrale havens of havens der
bondgenooten zijn door Engeland voorloopig de volgende oorlogsschepen aangewezen: De
"Bayern", "König", "Grosser Kurfürst", "Kronprinz Wilhelm", "Markgraf", "Friedrich
140 der Grosse", "König Albert", "Kaiserin", "Kaiser", "Prinzregent Luitpold",
"Hindenburg", "Derflinger", "Seydlitz", "Moltke", "Von der Tann", "Brummer", "Bremse",
"Köln", "Dresden", "Emden", "Frankfort", "Wiesbaden" en 50 van de modernste
torpedojagers. De schepen moeten voor R\$ Nov. vijf uur vertrekken. De bestemming is
nog niet bekend. De schepen moeten varen met een verminderde bemanning en zonder
145 munitie.

De vorst van Waldeck en Pymont treedt af.

KASSEL, 13 Nov. (W. B.) Volgens een particulier telegram uit Arolsen aan het
"Kasseler Tagebl." heeft vorst Friedrich van Waldeck en Pymont vrijwillig afstand
150 gedaan van de regeering.

Een beroep op Ellen Key.

BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) Aan Ellen Key werd een telegram gericht, onderteevend door
Erna Grautoff, Auguste Hauschner, Anselm Heine, Frau Wolfgang Heine, Kätbe Kolwitz,
155 dr. Ilse Reicke, dr. Elisabeth Rotten en Clara Viebig, waarin haar het verzoek wordt
gedaan, uit naam der geestelijken arbeid verrichtende vrouwen van het bevrijde
socialistische Duitschland een beroep te doen op alle vrouwen van Europa, "opdat zij
zich zullen verzetten tegen de onmenselijke eischen eener naar macht strevende
groep, die de vernietiging van ons volk wil", zooals volgens het telegram uit de
160 wapenstilstandsvoorwaarden zou blijken. De ondertekenaarsters wijzen op de gevaren,

die Duitschlands vrouwen en kinderen dreigen ten gevolge van den honger en den chaotischen terugtocht van het Duitse leger, op den nieuwen haat die wordt gezaaid en op de mogelijkheid, dat Duitschland dientengevolge opnieuw naar de wapenen zal grijpen.

165

Het regeeringsprogram.

De "Vorwärts" noemt het program van het rijksbestuur "goed sociaal-democratisch" en "uitmuntend". "Hey zal de wereld toonen, dat de nieuwe macht in Duitschland de orde der vrijheid en niet de heerschappij van het geweld, geen anarchie en geen chaos wil".

170

Een manifest van den bond "Neues Vaterland".

BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) De bond "Neues Vaterland" heeft aan de vertegenwoordigers van de vredesverenigingen in Zwitserland, Nederland en Skandinavië het volgende telegrafische manifest gericht: "De bond "Neues Vaterland" heeft Zondag j.l. voor den Rijksdag een vergadering gehouden voor volkenvereniging en volkenverzoening. Uit de instemming van de duizenden, die daar naar ons hoorden, bleek dat onze denkbeelden thans gemeengoed van het volk zijn. Het oude stelsel is begraven, het nieuwe echter loopt groot gevaar, wanneer de Entente volhardt bij hare vernietigende wapenstilstandsvoorwaarden. Werkt met alle ten dienste staande middelen voor verzachting. Het vrije Duitse volk mag niet boeten voor de zonden van zijn onderdrukkers".

180

Een regeeringsoproep aan de marine.

BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) De regeering heeft den staatssecretaris van marine het volgende telegram gezonden: "Wij verzoeken u voor de geheele marine te gelasten dat militaire discipline, rust, stipte orde bij de marine onder alle omstandigheden gehandhaafd moeten worden, dat derhalve de bevelen der militaire superieuren tot aan het ontslag onvoorwaardelijk opgevolgd moeten worden en dat tot de marine behoorenden alleen op bevel der militaire meerderen ontslagen kunnen worden. De meerderen moeten hunne wapens en distinctieven blijven dragen. Waar soldatenraden gevormd zijn, moeten zij de officieren steunen bij de handhaving van tucht en orde. Beschadiging van schepen, militaire inrichtingen en oorlogsmaterieel is verboden. Allen moeten ertoe medewerken, dat de voorwaarden voor den wapenstilstand ten spoedigste geheel en al vervuld worden. De marine moet zich ervan bewust zijn, dat van haar conscientieuse medewerking bij de uitvoering van een wapenstilstand alles afhangt. Wij krijgen slechts vrede, wanneer wij de ons opgelegde wapenstilstandsvoorwaarden trouw vervullen." (get. Ebert, Haase, Scheidemann, Landsberg, Dittmann, Barth.) De soldatenraad van het marine-departement en den admiraalsstaf dringt er bij alle soldatenraden der marine op aan zich te houden aan bovenstaande aanmaning van de regeering.

185

190

195

200

BELGIË.

De toestand in Antwerpen en Brussel.

Antwerpen, 12 Nov., 11½ uur avond. Ik vernam heden in Roosendaal, dat de grens wel niet vrij was, doch dat een aantal zeelieden, die schepen naar Rotterdam hadden gebracht, naar Antwerpen zouden vertrekken. Daarenboven vernam ik dat er te Antwerpen een soldatenraad was gevormd. Die laatste mededeeling vooral, was doorslaggevend voor me om het er op te wagen te pogen naar de Scheldestad te komen. Om 4.45 zou het treintje, bestaande uit een locomotief, goederenwagon en twee personenwagens vertrekken. Doch de machine moest uit Breda komen en kwam ruim een half uur te laat, zoodat er eerst tegen half zes de gang in kwam. Min of meer beklemd vroeg ik me af hoe het mij te Esschen zou vergaan. Zou ik door mogen? Het viel mee; bij de pascontrôle liet ik mijn maagdelijk buitenlandsche paspoort zien, plus mijn perskaart, en "in orde" klonk het. Nu kocht ik nog een 2e klas kaartje enkele reis à 4.60 M. en een kwartier later rolde de trein verder België in. Het viel mij aan de stations die we aandeden al dadelijk op, dat overal nu helder licht straalde. Twee voormalige keizerlijke koeriers, nu in functie bij den soldatenraad, legden mij gediensstig uit, dat nu demping van het licht tegen luchtaanvallen niet meer noodig is, evenmin als de talrijke onderstandens langs de spoorlijn. Ongeveer 7 uur kwamen wij te Antwerpen aan. Alles straalde in volle licht, en op de Keizerlei, was het een drukte van wat ben je me. Op het station, was mijn eerste vraag naar den vertegenwoordiger van den soldatenraad. Ik kreeg als geleider een jonge man in marine-uniform mee. Het jonge mensch telde 19 lentes, doch was wonderwel onderlegd en zich goed bewust van de situatie. Na eerst op de commandantur te zijn geweest, kwam ik op het Bureau van den Soldatenraad. Daar trof ik slechts opgewekte,

205

210

215

220

225

Naspeuringen van Paul Theelen: 14 november 1918

frissche mannen aan, die druk doende waren om allerlei te regelen. Op mijn verzoek om inlichtingen deelde men mij het volgende mede:

230 Zondagnamiddag gingen een aantal soldaten de straten door om van mond tot mond kenbaar te maken dat om 4 uur in het station te Antwerpen een algemeene meeting zou plaats vinden, waar ieder zijn meening vrijuit kon kenbaar maken. 4 à 5000 man stroomden ter bestemder ure samen. Het voorstel op de meeting gedaan om een soldatenraad te vormen, werd met algemeene stemmen aangenomen. Daarna trok men in
235 optocht door de straten, waarbij de massa steeds aangroeide. Alles ging rustig en kalm. Officieren legden de nationale kleuren af en gingen over in dienst der soldatenraden. Alle openbare gebouwen werden bezet, en de bedrijven en diensten die functioneerden, bleven op dezelfde wijze intact.
240 De gevangen soldaten en burgers werden vrijgelaten, de automobielen der officieren in dienst genomen voor het algemeen belang. Onmiddellijk werd aan de bevolking kennis gegeven van den veranderden toestand en er op gewezen, dat men nu niet meer te doen had met een bezettingsleger, van de militaire overheerschers, doch dat men te doen had met mannen die zich vrij gemaakt hadden en die het op prijs stelden in goede verstandhouding met de bevolking te leven. Het volk nam dan ook deel aan den nieuwen toestand en juichte de soldaten toe. Denzelfden avond kwam de Soldatenraad om 10 uur
245 weer bijeen en vergaderde tot 5 uur in den morgen, ten einde allerlei maatregelen van orde te treffen. Ook heden Maandag vergaderde de Soldatenraad om verder de hand aan de volmaking der organisatie te houden. Hedennamiddag 5 uur was er weer algemeen appèl en bleek het dat nagenoeg allen zich bij de nieuwe orde van zaken hadden aangepast. In de stad rijdt de tram als gewoonlijk en de winkels zijn open.

250 Een medewerker schrijft ons uit Antwerpen dd. 12 Nov.:
Gisterenavond kwam ik te 7 uur per trein te Antwerpen aan. Ai dadelijk vernam ik daar dat er in Brussel troebelen waren. Ik toog er op uit daar meer van te vernemen, en trof juist iemand die per auto van Brussel was gekomen. Een aantal Belgen had in
255 Brussel zich het genoegens gegund om de krantenhuisjes waarin tot nu toe Duitsche bladen verkocht werden, aan te vallen en te vernielen. De bedrijvers dier baldadigheden lieten het evenwel hierbij niet, doch vielen ook Duitsche soldaten en officieren lastig. Van andere Duitsche militairen hadden Belgen wapens gekocht, zelfs machinegeweren, en uit de huizen werd nu op de Duitschers geschoten. Een en ander had
260 tot gevolg, dat de Duitschers zich gingen verweren, en er een veertigtal slachtoffers zijn gevallen. Onmiddellijk namen de Duitschers, d.w.z. de leden van den soldatenraad, maatregelen tegen het koopen en verkoopen van wapenen. De volgende mededeeling werd te Antwerpen in drie talen aangeplakt.

Bekendmaking.

265 1o. Alle wapens en munitie, die in 't bezit zijn van Belgische burgers, moeten tot 12 Nov. ten 5 ure (Duitsche tijd) op de Beurs afgegeven zijn.
2o. Ieder Belg, die wapens of munitie zoekt te koopen, zal volgens de Krijgswet gestraft worden.
270 3o. Ieder Belg, bij wien men wapens of munitie zal vinden, wordt volgens de krijgswet gestraft.
4o. Ieder Belg moet aan het bevel der wachtposten, patrouilles of door de Duitsche en Belgische politie gegeven, gehoorzamen.
5o. Alle hotels, café's en spijshuizen, sluiten om 11 ure 's avonds (Duitsche tijd).
275 6o. Van middernacht tot 5 ure 's morgens (Duitsche tijd) mag zich geen Belg zonder toelating van den "soldatenraad" op straat bevinden.

Antwerpen den 11 Nov. 1918.

Nieuw Gouvernement

"De Soldatenraad".

280 Naar aanleiding der gebeurtenissen in Brussel had ik een onderhoud met verschillende leden van den soldatenraad. Zonder uitzondering spraken ze de hoop uit, dat het hun mocht gelukken de bevolking er van te doordringen dat zij niet haar vijanden zijn. Allen die ik sprak waren innig verheugd dat het oude regiem was ineengestort. Men was
285 inderdaad erkentelijk aan de geallieerden voorzoover ook deze hadden bijgedragen om de macht van het Pruisisch militarisme te breken. Doch men hoopte tevens dat nu de entente-legers niet weer door misslagen de Duitsche r[e]actie gelegenheid, zouden bieden zich te herstellen.

290 Verder toonde men mij nog hoe alle maatregelen zijn genomen om de Duitsche legers naar bun land terug te zenden. Dit is een zeer omvangrijk werk. Naar men mij mededeelde moeten meer dan twee millioen soldaten teruggevoerd worden. Eén kolonne, zoo deelde men mij mee, zou 100 K.M. lang zijn. Men kan zich dus voorstellen wat het te beduiden beeft, zulk een massa weg te voeren met trein of ander vervoermiddel. Om

alles goed uit te voeren binnen 14 dagen, lijkt, aldus zeide men mij, onmogelijk. Allereerst worden dan ook de gewonden, zieken en zwakken weggevoerd, wijl ook dezen
295 anders met interneering of krijgsgevangenschap worden bedreigd. Ik kreeg den indruk, dat alles goed geregeld is. De leden van den soldatenraad, waarmee ik in aanraking kwam, begrepen allen welk een zware en verantwoordelijke taak op hen rustte. Allen waren ook eenstemmig in hun verlangen om alles zonder bloedvergieten te doen verlopen. De officieren en het kader behielden hun onderscheidingsteekenen, en
300 werden door hun vroegere minderen beleefd en vriendelijk te woord gestaan. Ik bemerkte ook geen gekrenktheid bij de officieren. Streng wordt alles geweerd wat op bevordering van particuliere belangen lijkt. Men wil voor alles aan de wereld toonen dat revolutie niet noodwendig moord en doodslag behoeft mee te brengen. Daar ik mijn verlangen te kennen gaf mijn copie naar Holland te zenden, stelde men een auto tot
305 aan de grens ter mijner beschikking. Ik behoefde mijn copie niet ter inzage te geven, daar er geen censuur is. Ik schreef dan ook een deel van dit verslag op Nederlandsch grondgebied.

POLEN.

310 Een oproep van den regentschapsraad.

WARSCHAU, 12 Nov. (W. B.) De regentschapsraad heeft een oproep gericht tot het Poolsche volk, waarin wordt verklaard, dat wegens de dreigende binnen- en
buitenlandsche gevaren en voor de eenheid van alle militaire handelingen en de handhaving van de binnenlandsche rust, het opperbevel over alle Poolsche troepen in
315 handen is gelegd van generaal Pilsudski. Na de vorming van een nationale regeering zal de regentschapsraad haar zijn gezag overdragen. Pilsudski heeft zich eveneens verplicht zijn gezag aan de regeering over te dragen. Tilsudshi heeft in een oproep meegedeeld, dat het vertrek van de Duitsche troepen in volkomen orde behoort plaats te hebben. Daartoe heeft hij de noodige aanwijzingen gegeven aan den Duitschen S.-
320 raad te Warschau, terwijl hij van alle burgers eischt, dat zijn de orde en de rust zullen handhaven.

De Duitsche soldaten te Warschau.

WARSCHAU, 12 Nov. (Korr. Bur.) Gistermorgen acht uur drongen Duitsche soldaten de Warschauer citadel binnen en bevrijdden achttien wegens aanslagen op den Duitschen
325 commissaris van politie daar gevangen zittende leden van de revolutionaire fractie van de Poolsche socialistische partij, benevens eenige honderden Duitsche soldaten, die eveneens in de citadel hun straf ondergingen. De wacht bood geen tegenstand. De commandant van de citadel werd door de Duitsche soldaten gevangen genomen. Des avonds
330 hebben de troepen de citadel bezet. Heden heeft de Duitsche soldatenraad te Warschau een oproep uitgevaardigd, waarin verklaard wordt, dat de Duitsche soldaten in eendracht met de Polen willen leven en Polen zullen verlaten, zoodra dat mogelijk is. Tot dat oogenblik zouden ze zich zoo gedragen alsof ze zich op neutraal gebied bevonden. Ten slotte beloven ze met hun wapens geen politieke partij diensten te
335 zullen bewijzen.

De toestand te Warschau.

WARSCHAU, 12 Nov. (Korr. Bur.) De dag van gisteren, toen verscheiden tot dusverre militaire punten door Poolsche troepen bezet werden, verliep over het algemeen
340 rustig. Alleen kwam het op enkele plaatsen door buitensporigheden van beide zijden tot eenig geschiet. Het publiek hield zich over het algemeen rustig en gaf gehoorzaam gevolg aan de bevelen der autoriteiten. Pogingen tot het maken van bolsjewistische propaganda werden onmiddellijk door het publiek onderdrukt. Het centrale comité van de Poolsche soc. partij heeft de redactie en de drukkerij van het pro-Duitsche blad
345 "Codziena Polski" bezet en zal dit blad thans uitgeven onder den naam "Robotnik".

FINLAND.

De Finsche republikeinen.

KOPENHAGEN, 13 Nov. (W. B.) Aan "Berlingske Tidende" wordt uit Helsingfors bericht:
350 De Finsche republikeinen hebben Zondag j.l. in een groote vergadering opnieuw een program vastgesteld, dat in den eersten tijd den grondslag voor hunne politiek zal vormen. De Vergadering verklaarde zich voor strikte neutraliteit en voor onmiddellijke onderhandelingen met Duitschland en de Entente over de erkenning van de onafhankelijkheid van Finland. De buitenlandsche politiek zal in zoodanigen geest
355 worden gevoerd, dat de opneming van Finland in den aanstaanden volkenbond daardoor voorbereid wordt. Een regeering, die door hare politiek een beletsel is voor de erkenning van de zelfstandigheid van Finland moest, volgens de vergadering, aftreden. Wat de binnenlandsche politiek betreft werd besloten, dat alles in het werk zal

360 worden gesteld voor de handhaving van rust en orde. Het land zal een republikeinschen
regeringsvorm hebben.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

De binnenlandsche toestand.

365 BOEDAPEST, 12 Nov. (Hong. Korr. Bur.) De minister van oorlog Bartha verklaarde aan
een medewerker van de "Pester Lloyd" over den militairen toestand het volgende: De
Duitsche troepen van de elfde divisie, die te Temesvar op transporteerling wachtten,
konden wegens gebrek aan wagons nog niet worden vervoerd. Onder deze troepen heerscht
volkomen orde en rust en hun optreden geeft tot geen opmerkingen aanleiding. Eerst
370 van Hongaarsche zijde vernamen ze bijzonderheden over de gebeurtenissen in
Duitschland. Wat het leger van Mackensen betreft, daaromtrent is alleen bekend, dat
het huiswaarts keert en zich dus in de richting naar het vaderland beweegt. De in het
Slowakisch gebied binnengedrongen Tsjecho-Slowakische ongeregelde troepen zullen met
kracht worden bestreden. De minister hoopt, dat men er in zal slagen binnenkort een
leger als door het wapenstilstandsverdrag wordt toegelaten, dus van acht divisies te
375 vormen. De ministerraad heeft den schrijver Joseph Wiener-Denes tot staatssecretaris
benoemd. Hij is belast met de leiding van de politieke afdeling van het te vormen
Hongaarsche ministerie van buitenlandsche zaken.

Het leger van Mackensen.

380 BOEDAPEST, 13 Nov. (H. N.) Naar de "Ujsag" meldt, verklaarde graaf Karoly dat
Roemenië aan Duitschland den oorlog verklaard heeft om daardoor Mackensen te bewegen
de wapens neer te leggen. Mackensen heeft dit geweigerd op grond, dat de Duitsche
republiek niet wettig erkend is. De Hongaarsche regeering heeft de Tsjechische
regeering telegrafisch doen weten, dat zij tengevolge van hare pacifistische
385 beginselen niet slechts tegen het Tsjechische optreden protesteert, maar ook van haar
kant de ontwapening van het leger van Mackensen eischt, daar zij de tegenwoordige
Duitsche regeering wettig erkent.

Tsjecho-Slowakken en D. Oostenrijkers.

390 WEENEN, 12 Nov. (Korr. Bur.) De Tsjecho-Slowakische regeering heeft de lichten
1894 tot '98 opgeroepen. Daar zij in enkele grensgebieden in Moravië en Silezië ook
Duitschers gewelddadig inlijft, heeft het Oostenrijksche departement van
buitenlandsche zaken den T. S. gezant Tusar een ernstig protest gezonden tegen dit
met het volkenrecht strijdig optreden, waarin elke verantwoordelijkheid wordt
395 afgewezen voor de mogelijke gevolgen.

De D.O. republiek.

WEENEN, 12 Nov. (Korr. Bur.) Na aanneming van het besluit van de nationale
vergadering om de republiek te proclameeren, trad president Seitz op het bordes van
400 het parlamentsgebouw en deelde aan de verzamelde menigte het genomen besluit mede.
Zijn woorden werden met groote geestdrift begroet. Daarop trek langzaam een
betooingsoptocht voorbij het parlement. President Dinghofer gaf het teeken tot het
hijnschen van de nieuwe vlag in de D.-O. kleuren: rood-wit-rood. Na eenigen tijd zag
men aan den vlaggestok een half verscheurde roode vlag wapperen; het witte middenvak
405 was weggesleurd. Dit incident, hetwelk de burgerlijke leden van den nationale raad
verblufte, kwam men echter gemakkelijk te boven. Staatssecretaris dr. Renner en
president Seitz hielden daarna redevoeringen, welke met geestdriftige juichkreten op
de soc. republiek werden begroet. Vervolgens begaven de president en de leden der
nationale vergadering benevens de journalisten zich naar de vergaderzaal. Teneinde
410 lieden, die er niet te maken hadden, er buiten te houden, werd de groote poort
gesloten. Op dat oogenblik werden hevige slagen op de poort gehoord. Onmiddellijk
daarop vielen schoten in de richting van de binnen- en buitenzuilenhallen. Alle
aanwezigen werden door een paniek bevangen; de gewonden werden later in een zijzaal
gebracht. Over de oorzaak van deze schietrij tast men in het duister. Volgens een
415 lezing zou het volgende gebeurd zijn: Nadat de hoofdpoot was gesloten, liep een
kleine afdeling roode gardisten onder bevel van een officier, met een roode vlag
voorop, storm tegen de poort, welke zij met de kolven der geweren wilden inslaan.
Achter de soldaten drong de volksmenigte op. Daartegen kwam de volksweer in verzet.
De boden van het parlement lieten de rolluiken neer, dat als het ratelen van
420 mitrailleurs klonk. Daarop klonken nog schoten van de Roode Gardisten, die de ramen
van de hoofdpoot doorboorden en tot in de zuilenhallen insloegen. Na korten tijd
rukte de stadswacht op om het bordes en het plein voor het parlement schoon te vegen.
Tijdens de parlamentszitting drong een afdeling Roode Garde in de redactie-bureaus
van de "N. Fr. Presse" en dwong den hoofdredacteur onder toezicht van communistische

425 redacteuren verder te arbeiden. De Roode Garde gaf een extra-editie uit, waarin hiervan kennis werd gegeven.

Het Belangrijkste Nieuws.

Binnenland.

430 De gemeenteraad nam gistermiddag een spoed voordracht aan waarbij het verboden wordt in de voor het publiek toegankelijke lokaliteiten en inrichtingen, bedoeld in art. 230 der algemeene politieverordening, sterken drank te verkoopen op 13 tot en met 19 Nov. a.s. en voorts op andere dagen van demobilisatie nader door den burgemeester bekend te maken. Een tweede spoedvoordracht, waarbij het verboden wordt optochten te

435 houden in strijd met de door den burgemeester of de politie gegeven voorschrift, wat betreft het tijdstip, de plaatsen van opstelling en ontbinding, den te volgen weg en de missie van samenstelling werd ook aangenomen.

De gemeente Amsterdam heeft het onder Almen in de gemeente Gorssel gelegen P. W. Janssen ziekenhuis, staande op een uitgebreid landgoed, ten geschenke gekregen.

440 In de zitting der Tweede Kamer, heeft de voorzitter van den Ministerraad belangrijke mededeelingen gedaan omtrent de economische overeenkomst met de geassocieerden.

De schoenen weer vrij!

Blijven de vooruitzichten gunstig, dan wordt van 5 Dec. af het broodrantsoen 311 gram.

445 Bij een ongeluk op een mijnenlegger zijn twee opvarenden gedood en drie gewond. De visschersvaartuigen mogen allen uitvaren.

B[ij] de cavalerie-kazerne te Amsterdam zijn gisteravond bij een betooging van het Rev. Soc. Comité drie personen gedood en negen gewond.

450 **Buitenland.**

De Entente overweegt gewapende actie tegen het Bolsjewisme in Zwitserland en andere neutrale landen. De koning van Saksen doet afstand van den troon.

De vorst van Waldeck en Yrmont geeft vrijwillig de regeering op.

Duitsch-Oostenrijk tot republiek geproclameerd.

455 De Duitsch-Bohemers zenden Wilson een protest tegen hun onderdrukking door de Tsjecho-Slowaken.

WEENEN, 12 Nov. (Korr. Bur.) Nog wordt over het optreden van het parlement gemeld: voor de ordebewaring had de sociaal-democratische partij, zooals in de laatste jaren

460 steeds geval was, een groot aantal ordebewaarders aangesteld. Zonder het vermelde incident zou de plechtigheid ook ongetwijfeld ordelijk zijn verlopen. Waarschijnlijk heeft een kleine, communistische en soc. revolutionaire groep, die met de groote massa van de georganiseerde arbeiders niets gemeen heeft, de plechtigheid willen verstoren om en paniek te verwekken. Daarop wijst ook de tijdelijke bezetting door

465 een communistisch groepje van de bureaux van de "N. Fr. Presse", waar een extra-editie werd uitgegeven, waarin het volk werd opgewekt evenals in Duitschland, een soc. republiek uit te roepen en a. en s. raden in te stellen. 's Avonds om negen uur verwijderde zich het groepje. De avond verliep volkomen rustig. In het geheel zijn 33 personen gewond.

470 **In Hongarije.**

BOEDAPEST, 13 Nov. (Hong. Korr. Bur.) De op 500 leden gebrachte Nat. Raad bijeengeroepen een zitting in de groote hal van het parlamentsgebouw. In deze zitting zal vermoedelijk over den toekomstigen staatsvorm van Hongarije beslist worden. Te

475 oordeelen naar de algemeene stemming in het land valt er niet meer aan te twijfelen, of de Hongaarsche volksrepubliek zal worden uitgeroepen. Het parlement zal vermoedelijk niet meer bijeengeroepen worden. Daarentegen zal de regeering van den Nat. Raad volmacht vragen tot invoering van de dringendste hervormingen, zooals het algemeene kiesrecht en radicale wijzigingen van den eigendom. Het is hoogst

480 waarschijnlijk, dat graaf Michael Karolyi als gouverneur van de volksrepubliek, voor den tijd dat er nog geen staatshoofd gekozen is, zal worden aangewezen. Volgens de bladen heeft de ministerraad gisteren twee soc.-democraten tot "Obergespan" benoemd, nl. de twee leiders Alex. Ozizmadia en Peter Agaston.

485 **De Duitsch-Bohemers aan Wilson.**

WEENEN, ongedateerd. (K. B.) De landsregeering van Duitsch-Bohemen richtte door bemiddeling der Zweedsche legatie een telegram aan Wilson, waarin zij uit naam van 2½

490 millioen Duitschers in Bohemen protesteert tegen hun onderdrukking door de Tsjecho-Slowakische troepen, die, naar zij verklaart, het er op toeleggen om de Duitse bevolking in Bohemen te doen afzien van haar zelfbeschikkingsrecht. Onder verwijzing

naar de door den president verkondigde beginselen verzoeken zij hem dringend om bijstand.

ROEMENIË.

495 **Roemeensche troepen in Mobilef?**

KJEF, 12 Nov. (W. B.) De stad Mohilef in Podolië is volgens berichten van den Zuidwester spoorweg door Roemeensche troepen bezet. De Oekrajiensche ministerraad besloot met klem te protesteeren. (Zouden de Rumeniërs met Bessarabië nog niet tevreden zijn? Mohilef ligt Podolië aan den Dnjester, de grensrivier van Bessarabië.)

500 **ENGELAND.**

Lloyd George over den vrede.

Blijkens een telegram zeide Lloyd Georg in een toespraak tot de liberale parlementsleden dat de regeeringen niet mochten afwijken van de strikte
505 rechtsbeginselen. Hij bevestigde zijn geloof in den volkerenbond die noodiger was dan ooit. Het groots aantal kleine naties zou de bescherming van den volkerenbond behoeven. "Wij zullen ter vredesconferentie gaan, zeide hij, om te waarborgen dat de volkerenbond werkelijkheid worde." Wat den binnenlandsche toestand betref zeide Lloyd George, dat de overwinning de drijfkracht moest zijn voor hervormingen. Een groot
510 woningbouwprogram was noodig, de werkdag moest worden verkort, en minimum loonen ingevoerd, terwijl de productie moest worden verhoogd door hervormingen op het land. Er lag, zeide Lloyd George, waarde in den revolutionnairn geest, die in de lucht zweefde, mits hij goed geleid werd, en aangevuld door den geest van nationale eenheid, samenwerking en opoffering. Hij, de premier, vreesde revolutie, noch
515 bolsjewisme, maar de reactie. Hij wenschte een vergende regeering van alle partijen. Wat den vrijhandel betref, meende hij niet zoo ver te moeten gaan als de Parijsche resoluties. Het derde van Wilson's veertien punten belette elk denkbeeld van een economischen oorlog na den oorlog. Home Rule voor Ierland was noodzakelijk, maar Ulster mocht niet gedwongen worden. Het wachwoord der regeering moet zijn:
520 ontwikkeling. Te midden van de wilde revolutievlagen moet Engeland rotsvast blijven staan als een voorbeeld van verstandige ontwikkeling langs het pad der overwinning.

Bonar Law.

525 Een vergadering van de Unionistische partij nam een motie van vertrouwen aan voor Bonar Law nadat deze zich ten gunste had verklaard van de voortdoring der tegenwoordige coalitie.

De vreugde te Londen.

530 Reuter wijst in een beschrijving van de feestvreugde te Londen er op, dat bijzonder treffend en spontaan de loyauteitsbetooging ten opzichte van den koning en de koningin was. De geestdriftige menigte, zegt de "Times", was er vooral op uit het contact te doen uitkomen tusschen de populaire souvereiniteit in het land en de autocratie, welke het op zoo krachtige wijze hielp vernietigen.

535 **ZWITSERLAND.**

De algemeene staking.

BAZEL, 13 Nov. (H. N.) In aansluiting niet de algemeene staking treedt hedenmorgen de algemeene landsstaking, die aan geuu termijn gebonden is, in werking. Daaraan neemt echter West-Zwitserland in het geheel niet en Oost-Zwitserland slechts gedeeltelijk
540 deel. In een zeer moeilijken toestand bevinden zich Centraal- en Noord-Zwitserland, vooral de industriecentra Zurich en Basel. Niettegenstaande de moeilijkheden, heeft het stakingsbestuur handhaving van rust en orde toegezegd. Ook de burgers zullen in samenwerking met de militairen en de politie daarvoor zorg dragen. Een verordening van den bondsraad bedreigt alle ambtenaren en arbeiders in staatsdienst met zware
545 straffen, als zij aan de staking deelnemen. Tot dusver is het van geen enkele zijde tot uitspattingen gekomen, al hebben hier en daar jeugdige belhamels getracht zich van de heerschappij op de straat meester te maken. In een oproep aan het volk wijst de bondsraad er op, dat de staking de welvaart van het land op het spel zet en dat daarom de mobiliseering noodig was. De regeering erkent, dat sociale hervormingen
550 noodzakelijk zijn, maar keurt beslist af, als men door middel van eene omwenteling tot het doel wil geraken.

Entente actie tegen het Bolsjewisme.

555 Men seint aan de "N. R. Ct.": Het "Berner Tageblatt" meldt: Aangezien in Zwitserland het bolsjewistisch streven toeneemt en daarvoor de onafhankelijkheid van Zwitserland in gevaar wordt gebracht, is militaire interventie van de Westelijke mogendheden in

Zwitserland te verwachten. De Entente schijnt besloten te zijn, ook in neutrale landen binnen te rukken om het bolsjewisme met geweld te onderdrukken.

560 **ZWEDEN.**

Onrust.

STOCKHOLM, 13 Nov. (W. B.) Gisteravond hield de jong-socialistische partij in Stockholm een groote vergadering ter herdenking vnn de revolutie in Rusland en Duitschland. "Dagens Nyheter" meldt, dat de Zweedsche regeering vele belangrijke maatregelen zal nemen. In de werkplaatsen van leger en vloot zal de achturige arbeidsdag worden ingevoerd, bovendien is de demobilisatie van de Zweedsche vloot aanstaande. Volgens hetzelfde blad zijn de sociaal-democratische partijleiders en redacteuren telegrafisch naar Stockholm ontboden ter bespreking van den door de wereldgebeurtenissen ontstanen toestand. Vele bladen vermanen het Zweedsche volk tot kalnte en bezonnenheid.

570

VEREENIGDE STATEN.

De voedselvoorziening.

LONDEN, 13 November. (Eigen bericht.) De "Times" verneemt uit New-York: Het enthousiasme voor den vrede beteekent niet dat de maatregelen voor de levensmiddelenvoorziening van Europa zullen verslappen. De perscommentaren over de missie van Hoover zijn vol lof. In de eerste wordt gevoeld dat de betrekkelijk geringe offers van Amerika tijdens den oorlog, het land verplichten voedsel te zenden, en alles te doen om Europa te helpen. Ten tweede is men het algemeen met den president eens dat voedsel een der beste voorbehoedsmiddelen is tegen de revolutie. Wat de samenstelling van de vredesdelegatie betreft, denkt men algemeen dat Lansing zal worden uitgezonden, maar voor de keuze der andere leden hoopt men dat de president het voorbeeld van president Mc. Kinley naden Spaanschen oorlog zal volgen, en ten minste ook een lid van de oppositie zal kiezen.

585

Posterijen en Telegrafie.

De koers voor postwissels van postwissels naar Duitschland is van 13 November tot nader bericht bepaald op 100 M.=f35, voor Noorwegen 100 Kr.=f69. Aan alle ambtenaren der P. en T. zal als voorschot op de nog toe te kennen salarisverhoogingen direct een voorschot van f100 worden toegekend. De directeur-generaal der Posterijen en Telegrafie maakt bekend dat de Hongaarsche postadministratie geen aansprakelijkheid aanvaardt voor zendingen naar Kroatië-Slavonië. Aangeteekende- en waardezingen alsmede postpakketten, met evengenoemde bestemmingen kunnen slechts worden aangenomen op verantwoordelijkheid van de afzender.

590 Volgens mededeeling van de Belgische Telegraaf-administratie te Havre. zijn particuliere telegrammen voor het bevrijde gedeelte van België nog niet toegelaten. Naar de volgende Belgische plaatsen kunnen Regeeringstelegrammen verzonden worden, hoewel groote vertraging niet is uitgesloten: Brugge, Cortemarck, Thorhout (Thourout), Veurne (Furnes), La, Panne, Adinkerke, Rousselaere (Roulers), Poperinghe, Rousbrugge, Waton, Proven, Elverdinghe, Crombeke, Blankenberghe, Ostende, Houthem, Beernem, Wulferingham, Alveringham, Oostvleteren. De verzending geschiedt voor het oogenblik over Engeland.

595 - Volgens mededeeling van de Deutsche Telegraaf-administratie zijn zoewel gewone als Regeeringstelegrammen voor Turkije over Duitschland niet meer toegelaten. De gelegenheid voor verzending over Engeland is nog niet heropend.

600 - De postverbinding met Bulgarije, Roemenië en Turkije is voorloopig opgeheven.

605 - Het post-, teleg.- en telef. kant. te den Burg (Texel) is sinds 9 Nov. tijd. op werkd. opengesteld van 8-1, 2-3.30 en 6-7.30.

610 - Het post-, teleg.- en telef.vkant. te Neder-Hardinxveld is einde Nov. op werkdagen opengesteld van 9-12, 2-3.30 en 6-7.30.

- Het post-, teleg.- en telef. kant. te Amerongen zal voor den teleg. en telef. dienst tijd. onafgebroken zijn opengesteld. ("St.-Crt".)

WETENSCHAP.

De Nobelprijzen.

615 Wolff seint uit Stockholm: De Akademie van Wetenschappen heeft besloten den Nobelprijs voor natuurkunde voor het jaar 1917 toe te kennen aan prof. Karl Earklaym wegens zijn ontdekking der karakteristieke Röntgenstraling der elementen. De prijs voor chemie voor hetzelfde jaar werd in het bijzondere fonds van de chemische 620 prijsgroep gestort. De prijzen voor natuurkunde en scheikunde voor het jaar 1918 werden nog niet verleend.

Laatste Berichten.

DUITSCHLAND.

625 **De koning van Saksen doet afstand van den troon.**

DRESDEN, 13 Nov. (W. B.) De vereeniging van revolutionaire arbeiders- en soldatenraden in Groot-Dresden heeft het volgende schrijven ontvangen: "Dresden 13 Nov. 1918. Aan den arbeiders- en soldatenraad te Dresden, Stendenhuis. Op de hedenochtend aan Z. Exc. den minister van financiën mondeling gerichte vraag deel ik
630 mede, dat Z.M. de koni[n]g afstand heeft gedaan van den troon. Tevens heeft Z.M. alle officieren, ambtenaren, geestelijken en onderwijzers ontslagen van den hem gedanen eed van trouw en hen verzocht onder de gewijzigde omstandigheden verder hunnen dienst te doen. De minister van binnenlandsche zaken dr. Koch.

635 **Baron v. Camp. †**

BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) De rijksdagafgevaardigde baron v. Gamp is heden overleden.

De Pruisische kroongoederen.

640 BERLI[J]N, 13 Nov. (W. B.) De Pruisische regeering heeft de volgende bekendmaking uitgevaardigd betreffende de inbeslagneming van Pruisische fideicommissvermogens: "Alle tot het Pruisische kroonfideïcommis behoorende eigendommen worden bij deze in beslag genomen. Het beheer wordt opgedragen aan het Pruisische ministerie van financiën. Het n;et tot het kroonfideïcommisvermogen behoorend particulier vermogen van den koning en de koninklijke familie wordt hierdoor niet getroffen."

645

Een oproep van de nieuwe Pruisische regeering.

BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) In een oproep van de nieuwe Pruisische regeering aan het Pruisische volk wordt gezegd: "De taak der nieuwe Deutsche landsregeering is het oude
650 reactionaire Pruisen zoo spoedig mogelijk in een volkomen democratisch bestanddeel van de volksrepubliek te veranderen. Over de toekomstige staatsinrichtingen van Pruisen, zijne betrekkingen tot het rijk en andere Deutsche staten, enz., zal een wetgevende vergadering beslissen. De versieringen voor die vergadering zullen geschieden op den grondslag van het gelijke kiesrecht voor alle mannen en vrouwen en volgens het stelsel der evenredige vertegenwoordiging. Tot aan de bijeenkomst dezer
655 vergadering leidt de voorloopige regeering, die steunen kan op het vertrouwen der arbeiders en soldatenraden, de zaken. Zij beschouwt het als hare eerste taak om in nauwe samenwerking met de rijksregeering te zorgen voor de orde en veiligheid des lande en voor de volksvoeding. Alle ambtenaren, die zich ter beschikking van de regeering hebben gesteld, zijn uitdrukkelijk bevestigd in hunne rechten en gewezen op
660 hunne plichten. Van de vele zaken, die het nieuwe, vrije Pruisen thans en in de toekomst zal moeten afdoen, noemen wij o. a.: de instelling van een eenheidsschool, de bevrijding van alle kerkelijke voogdij, de scheiding van kerk en staat, geheel gelijk kiesrecht voor beide geslachten voor alle gemeentevertegenwoordigingen in stad en land. Democratische wijziging der districts- en provinciale regeeringen, snelle
665 ontwikkeling van alle verkeersmiddelen, in de eerste plaats van spoorwegen en kanalen, opheffing en moderniseering van industrie en landbouw, vermaatschappelijking van zich daarvoor leenende, groot-industriele en landbouwbedrijven, wijziging van de rechtspleging bij de strafvoltrekking in den geest van democratie en socialisme, hervorming van het geheele belastingwezen volgens de beginselen van de strengste
670 sociale rechtvaardigheid."

De gewezen koningin van Beieren.

MÜNCHEN, 13 Nov. (W. B.) Volgens een bericht van het "Neues Münchner Tagbl." zou de koningin Dinsdagmiddag overleden zijn. Bevestiging van het bericht was nog niet te
675 krijgen.

De Beiersche troepen.

MUNCHEN, 12 Nov. (W. B.) Officieel wordt bekend gemaakt: De Beiersche troepen, die zich in Tirol bevinden, trekken zich terug achter de Beiersche grens, ingevolge bevel
680 van de regeering van den volksstaat Beieren, uitgenoodigd in den nacht van 8 op 9 Nov.

BELGIË.

Een soldatenraad te Luik.

685 LUIK, 13 Nov. (W. B.) Er is hier een (Duitsche) soldatenraad gevormd, die de beveiliging der stad, de proviandeering en de terugbrenging der fronttroepen op zich heeft genomen. Gedurende den nacht hebben er onlusten onder de Belgen plaats gehad en is hier en daar geschoten. De Belgische socialistten sporen aan tot kalmte. De

soldatenraad is meester van den toestand.

690

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

Duitsch-Oostenrijk een republiek.

WEENEN, ongedateerd (K. B.) De voorloopige vergadering heeft een proclamatie uitgevaardigd, gericht aan het Duitsch-Oostenrijksche volk, waarin zij o.a. zegt: De door het gelijke kiesrecht van alle burgers benoemde vertegenwoordigers van het volk van Duitsch-Oostenrijk hebben in de nationale vergadering het besluit genomen den staat Duitsch-Oostenrijk als republiek, d. w. z. als vrijen volksstaat in te richten, welks wetten van het volk uitgaan en welks overheden zonder uitzondering door de volksvertegenwoordigers benoemd worden. Tevens heeft de voorloopige nationale vergadering besloten haar volmacht, zoodra de noodige maatregelen getroffen zijn, in de handen des volks terug te leggen. In Januari zullen mannen en vrouwen aan de te houden verkiezingen deelnemen. Medeburgers! Wij stellen de volksvrijheid onder bescherming van de gansche bevolkin[g]". De proclamatie geeft dan een opsomming van hetgeen alzoo noodig is om weer tot den ordelijken en geregelden toestand te geraken. Zij noodigt allen uit den arbeid te hervatten en meer te doen dan de wet eischt. Tot de bezitters van voorraden levensmiddelen wordt het verzoek gericht deze af te staan aan de gemeenschap, opdat deze de eerste moeilijke maanden kan doorkomen en geen ramp ontsta. "Voor later gezorgd" zoo luidt het. Tenslotte wordt aangedrongen op eendrachtige samenwerking van allen, burgers, boeren en arbeiders.

700

705

Tsjechen en Duitsch Bohemers.

WEENEN, 13 Nov. (W. B.) Aan de bladen wordt uit Praag bericht: De Tsjechische Nat. Commissie heeft bepaald, dat alle zendingen levensmiddelen door het Tsjechische gebied naar Duitsch-Bohemen in beslag zullen worden genomen.

710

715

Korte berichten.

Op een openbare bijeenkomst te Hongkong werd met algemeene stemmen de wensch uitgesproken, dat aan de uit Hongkong gedeporteerde Duitschers niet zal worden toegestaan terug te keeren, alsook dat geen Duitsch onderdaan gedurende de eerste jaren in Hongkong moge wonen of handeldrijven.

720

Een der gevolgen.

Men schrijft aan het Haagsche Correspondentiebureau van gezaghebbende zijde: Nu de revolutionaire partijen wellicht geen middel onbeproefd zullen laten om hare wenschen door te zetten, moet men op alle mogelijkheden bedacht zijn. Werkstaking, ook in het spoorwegbedrijf, schijnt zelfs niet geheel buitengesloten. Toch zou dit de meest onverstandige zet zijn dien zij kunnen doen, omdat dan in weinige dagen de groote steden, waar juist de aanhangers der revolutionaire denkbeelden het grootst in aantal zijn, van den toevoer van levensmiddelen zullen zijn afgesneden.

725

730

De ex-keizer.

Reuter seint uit Londen: De "Manchester Guardian" schrijft: "Uit de gevechten te Berlijn blijkt, dat de monarchie haar aanhang niet verloren heeft. Dat geeft aanleiding tot de vraag, wat de toekomst van den ex-keizer zal zijn. Hij is in Nederland dicht bij de Duitse grens. De regeering overweegt, wat zij met hem doen zal. Hij kan natuurlijk niet in Nederland blijven, waar hij zich stellig zou bezighouden met het smeden van complotten om hem op den troon te herstellen. Nu de Duitschers van hem ontslagen zijn, Duitse regeering misschien uitgenoodigd kunnen worden, een verblijfplaats voor den ex-keizer aan te wijzen, die de Duitse republiek het meest geschikt zou voorkomen. Haar keus zou waarschijnlijk ook den geallieerden wel passen en de Nederlandsche regeering zou dan den ex-keizer een wenk kunnen geven."

735

740

INGEKOMEN STUKKEN.

De Spaansche griep.

Adres van de Afd. Amsterdam van den Nederl. Bond van Theater, en Bioscooppersoneel, om aan een eventueel bevel tot sluiting van theaters, bioscopen e.d. zulke bepalingen te verbinden, dat de betrokken personeelen geen financieele schade zullen ondervinden. Gesteld in handen van den Burgemeester ter afdoening.

745

750

Nederland en de Crisis.

De ex-Keizer.

Men seint ons uit Amerongen: Amerongen is overstroomd met gasten. De hotels zijn alle vol en de nieuwsgierigen en journalisten slaan hun tenten op in het naburige Leersum

755 of in pensions, die gewoonlijk alleen des zomers toegankelijk zijn. Tot het kasteel
worden alleen toegelaten rij die voorzien zijn van een kaart door den rentmeester
afgegeven; in het algemeen zijn de houders dier kaarten leveranciers van
levensmiddelen of dergelijke. In een onderhoud dat wij met den zoon van graaf
760 Bentinck hadden verklaarde deze ons geen particuliere bijzonderheden omtrent den ex-
keizer te kunnen mededeelen. De eigenaar van het kasteel beschouwt den vorst als een
door de Nederlandsche regeering geïnterneerde en er was geen enkele aanleiding tot
het openen der deuren van het kasteel voor den ex-keizer dan het verzoek onzer
regeering om hem tijdelijk te Amerongen te herbergen. Intusschen krijgen de
765 dorpsbewoners den vorst nu en dan te zien. Maandagmiddag maakte hij een auto-tochtje
in gezelschap van den graaf en met gevolg. Ook wandelt hij nu en dan in het slotpark,
waar fotografen hem trachten te kiekken, doch dit wordt zooveel mogelijk tegengegaan.
Een cordon van rijkspolitie is om het kasteel getrokken. Van buitengewone
belangstelling, zelfs als de vorst uitrijdt, is niet veel te bespeuren. Gistermorgen
770 arriveerden per auto te Amerongen Nederlandsche officieren om op het kasteel
Amerongen de wapens van de aldaar en in do gemeente vertoevende Duitschers in
ontvangst te nemen.
Naar onze Londensche correspondent seint stelt men in Amerika overal ten zeerste
belang in het lot van den keizer. De juristen zijn het er over eens, dat Nederland
het volste recht heeft hem aan de geallieerden uit te leveren, wanneer de
775 vijandelijkheden zijn geëindigd. De "Daily Mail" van Londen zegt: De keizer wordt
beschuldigd van de ernstigste misdaden, die ooit aan een mensch te laste zijn gelegd.
Hij mag niet aan de gerechtigheid ontsnappen. De Nederlandsche regeering zou goed
doen hem te nopen Nederland onmiddellijk te verlaten. Zijn tegenwoordigheid is
onaangenaam aan een groot aantal Nederlanders en zeker een gevaar voor het
780 Nederlandsche hof. Wanneer de Nederlandsche regeering aarzelt omdat zij
waarschijnlijk moeite genoeg binnen haar eigen grenzen zal hebben, moet zij ook
rekening houden met het gevaar dat de nieuwe Duitsche republiek niet kan verduren van
den afgezetten keizer, die haar vernietiging bewerkt vanuit den bevrienden buurstaat.
Hij liet zijn agenten in Duitschland achter, en zijn correspondentie moet afgesneden
785 worden. De "Daily Mail" verneemt uit Amsterdam dat de keizer, zoo mogelijk, zich
blijvend in het paleis op Corfoe zal vestigen. Reuter seint uit Londen; De "Times"
verneemt uit New-York, dat te Washington, New-York en andere steden gisteren de
keizer in effigie werd verbrand of opgehangen. De "Tribune" publiceert telegrammen
van de gouverneurs van verschillende staten, waarin wordt aangedrongen op zijn
790 vervolging als misdadiger. Juristen zijn het er over eens, dat Nederland ten volle
het recht heeft den keizer aan de geallieerden uit te leveren. Naar aanleiding van in
de pers kenbaar uiteenloopende meeningen omtrent het karakter van het verblijf hier
te lande van den gewezen keizer van Duitschland, waarbij o. a. ook van interneering
werd gesproken, verstrekte men het Haagsche Correspondentiebureau aan het Departement
795 van Buitenlandsche Zaken de inlichting, dat met den troonsafstand elke betrekking van
den keizer tot het Duitsche leger had opgehouden te bestaan.

Militaire posten.

800 Naar ons is gebleken zijn, om op alle gebeurlijkheden voorbereid te zijn, met ingang
van gisteren in eenig openbare gebouwen en instellingen te 's-Gravenhage, met name
ook de gebouwen der departement van Algemeen Bestuur, militaire wachtposten
geplaatst.

Het ingrijpen der Overheid.

805 De minister van Landbouw heeft in een circulaire aan de burgemeesters er de aandacht
op gevestigd, dat het ingrijpen der Overheid in het economische leven des volks,
waartoe de door den oorlog veroorzaakte buitengewone omstandigheden in steeds
toenemende mate hebben genoopt, in tal van gevallen aanleiding heeft gegeven tot het
treffen van maatregelen, omtrent well er [welker?] karakter veel verschil van meening
810 is ontstaan. Naar het oordeel der betrokkenen toch, overschreden die maatregelen
sontijds de grenzen der administratieve bevoegdheden van den minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel, omdat zij in werkelijkheid zouden zijn straffen – immers als
zoodanig werden zij door de betrokkenen gevoeld – en geen straf oirbaar is dan
krachtens voorafgaand wettelijk voorschrift, hetwelk in casu niet bestond. De
815 minister heeft het wenschelijk geacht bij zijn ambtgenoot van Justitie voorlichting
te zoeken en deze gaf aan zijn opvattingen op de volgende wijze uitdrukking:
*Waar de maatregelen, welke de overtreder als straf kan gevoelen, steeds in de
ontneming van recht of aanspraak bestaan, zal deze ontneming slechts dan mogen
geschieden, wanneer men den overtreder dat recht of die aanspraak zonder schade voor
820 een doelmatige distributie van goederen, niet laten kan.*

De minister van Justitie voegde daaraan toe, dat het naar zijn meening aanbeveling verdient, aan dezen maatstaf, welke ter onderscheiding van oirbare en niet oirbare administratieve maatregelen moet worden aangelegd, en waarmede de minister van Landbouw zich geheel kan vereenigen, moer bekendheid te geven. De minister licht
825 dezen algemeenen regel aan de hand van een tweetal voorbeelden uit de praktijk nader toe en besluit, dat dus mag worden aangenomen, dat de vraag, welken indruk een maatregel op de daarbij betrokkenen maakt, van slechts zeer ondergeschikt belang m voor de vaststelling van den werkelijken aard daarvan; aan een persoon kan een recht of aanspraak worden ontnomen, indien gebleken is, dat men hem deze niet laten kan
830 zonder een doelmatige distributie van goederen te schaden; onverschillig, hoe de betrokkene daarover ook denken moge, is die maatregel juridisch gesproken geen straf. Is die maatregel op de Distributiewet 1916 gegrond, dan is alleen reeds daarvoor die maatregel volkomen wettig, omdat iedere toepassing dier wet, in het belang der distributie van goederen, met het karakter dier wet in overeenstemming is. ("N. Ct.")

835

Engelsche krijgsgevangenen.

x Er worden maatregelen genomen om de in Den Haag verblijvende krijgsgevangenen zoo spoedig mogelijk te doen repatriëeren. Zij zijn echter niet in zoo'n stadium dat reeds de datum kan worden vastgesteld.

840

Een oproep.

In het katholiek "Limburgsch Dagblad", dat te Heerlen verschijnt, komt de volgende oproep voor:

Mannen van Limburg! De tijden zijn hoogst ernstig. De revolutie woedt langs onze
845 grenzen. De orde dreigt ook verstoord te worden in onze steden en dorpen. Er bestaat groot gevaar, dat bandelooze horden uit het buitenland bij ons binnenvallen; alsook dat oproerlingen van ons eigen land revolutie komen prediken. Menschen en manifesten, die oproer verkondigen en de rust trachtten te verstoren, zijn overal te verwachten. Mannen van Limburg! Wij vertrouwen in deze hachelijke dagen, op u en op uwe trouw.
850 Houdt gij uwe hoofden koel, maar staat vast en pal. Roept gezamenlijk zoo gauw mogelijk uw standgenooten en alle burgers te zamen. Sluit u onafscheidbaar bij elkander, zonder onderscheid van rang of stand. Kiest snel een Raad van enkele vertrouwde en doortastende personen, die zich aan het hoofd stellen van alle weerbare mannen in uwe gemeente of plaats. Richt alzoo terstond een burgerwacht op. Doet dit
855 in overleg met de burgerlijke overheid in uwe plaats. En dan: beschermt kalm en vastberaden leven en eigendom van u zelf en van al uwe dierbaren. Wij vertrouwen op Gods Voorzienigheid en op uwe rotsvaste christelijke beginselen. God spare en bescherme ons dierbaar Limburg.

De R. K. Werkliedenbond, VLIEGEN, Voorzitter.

860

Mgr. Dr. POELS, Bondsadviseur.

De Limburgsche Landbouwbond. VERHEGGEN, Voorzitter.

Rector RIJS, Bondsadviseur.

De R. K. Middenstandsvereëning. VAN DER VELDEN, Voorzitter.

Professor GEURTS, Bondsadviseur.

865

De redactie van het "Limb. Dbld." ondersteunt dezen oproep met een artikel, waarin men leest: Ook hier in Nederland steekt het roode gevaar den kop op. De socialistische groote en kleine pers spoort bedekt en openlijk, ook hier in de Mijnstreek, de arbeiders aan tot overweldiging van het burgerlijk en militair gezag. Hiertegenover is het noodig, dat alle ordelijke krachten zich vereenigen en
870 organiseeren tot tegenweer. De bodem is hier voor de revolutie niet zoo gunstig als in de landen, die in den wereldoorlog ten onder gingen. Het eenige gevaar, dat ons bedreigt is, dat de revolutionair gezinden ons vóór zijn door hun geheime organisatie en bij verrassing hunne plannen ten uitvoer brengen. Daarom is er reeds een en contra-revolutionaire organisatie noodig voordat de revolutionaire zelfs maar een
875 begin van uitvoering aan hare plannen kan geven.

Overall, in alle steden en belangrijke gemeenten, moet met den meesten spoed zulk een organisatie worden opgericht, op de eerste plaats door ons, Katholieken. Anderen moge de schrik om het hart slaan bij het zien oplaaien van den, rooden gloed, ons niet. Wij weten, dat wij en niet het revolutionaire socialisme het heil des volks kunnen
880 bewerken. Terwijl anderen – een artikel in de "Nieuwe Rotterd. Courant" bewijst het weer – onder den invloed van schrik en vrees maar eensklaps alles willen toestaan wat het socialisme vraagt, moeten wij komen met de volheid van ons eigen program. Ook dit eischt een revolutie, als men wil; een totale omwenteling der geesten en ook een zeer ver gaande sociale hervorming. Wij behoeven niet bevreesd te zijn voor den nieuwen
885 geest, wij behoeven hem ook niet geheel te weerstaan. Men zou verblind zijn om te ontkennen, dat de nieuwe tijd, die gaat komen, ook nieuwe maatschappelijke vormen

890 eischt. Maar wij moeten dien nieuwen tijd den Christelijken doop geven en den nieuwen stroom in Christelijke bedding leiden. Dat kan, mits we kloek zijn en groote gedachten vóór de kleine belangen laten gaan. Maar op de eerste plaats is daarvoor noodig: aaneensluiting en organisatie der contra-revolutionaire krachten.

Uit Rotterdam.

895 Er kwam gisteren infanterie en een eskadron huzaren naar Rotterdam; een gedeelte er van is reeds gearriveerd. De soldaten worden op verschillende plaatsen in de stad ondergebracht. Het Rotterdamsche lands[t]ormcorps was tegen den avond opgeroepen op de beurs. Het wielrijderscorps van de Rotterdamsche afdeeling is op Woudenstein onder de wapenen gekomen; het staat ter beschikking van de burgerlijke autoriteiten. Tot 900 nog toe is alles rustig in de stad. De Chr. Besturenbond en het comité van orde uit alle Katholieken organisaties hebben tegen heden een vergadering in Rotterdam belegd, waar opgewekt zal worden tot steun van de wettige overheid en tot verzet tegen het drijven der S. D. A. P. en de moderne vakbeweging. Door de afdeeling Rotterdam van den Centralen Bond van Transportarbeiders is Woensdagavond een buitengewone huishoudelijke vergadering gehouden ter bespreking van de positie en de 905 arbeidsvoorwaarden van de arbeiders in het transportbedrijf. De vergadering was zeer druk bezocht. Aan de hand van de internationale gebeurtenissen werd er op gewezen, dat de moderne arbeidersbeweging haar voorloopige eischen heeft gemanifesteerd en dat eind dezer week een congres bijeenkomt om deze eischen op politiek en economisch terrein te stellen, terwijl wel vaststaat, dat de gansche arbeidersbeweging voor de 910 doorvoering van deze eischen alle middelen, die haar daartoe dienstig zijn, ter hand zal nemen. Daarnaast werd betoogd, dat inmiddels een der belangrijkste eischen, die vooral tegenover de werkgevers moet worden gesteld, is een zeer belangrijke verhooging van de loonen. Uit de vergadering werd dit met kracht ondersteund. Het bestuur werd opgedragen, onverwijld te wenden tot de werkgevers in het 915 transportbedrijf, de Scheepvaartvereniging en de andere werkgevers-vereeningen, en de verlangens tot belangrijke lotsverbetering aan de orde te stellen. Het bestuur van den Transportarbeidersbond heeft zich ter zake reeds heden schriftelijk tot de Scheepvaartvereniging gewend. De hoofdcommissaris van politie te Rotterdam heeft van heden af het schenken van sterken drank aan alle inrichtingen in die stad 920 verboden.

Onze schade in den zee-oorlog.

Men deelt van betrouwbare zijde aan het Ned. Correspondentiebureau mede: 925 Vertegenwoordigers uit handels-, scheepvaart en verzekeringskringen uit Nederland hebben zich gewend tot den Minister van Buitenlandsche Zaken met eene memorie, waarin zij de aandacht van den Minister vestigen op het feit, dat de neutrale volken gedurende den wereldoorlog belangrijke schade hebben geleden zoowel door de in den zee-oorlog genomen maatregelen van burge[r]lijke en militaire autoriteiten, als door de beslissingen van prijsgerechten. Deze maatregelen waren veelal in strijd met het volkenrecht, deze beslissingen vaak gegrond met het volkenrecht strijdige nationale 930 oorlogswetten en verordeningen of de vrucht van partijdige of onjuiste rechtstoepassing. Gedurende den oorlog was rechtsherstel niet te verwachten, met den vrede zal het tijdstip aangebroken zijn om daarop met klem aan te dringen. Het ligt op den weg van Nederland ten deze voor te gaan en de regeeringen der overige neutrale 935 staten met name Zweden, Noorwegen en Denemarken tot een gemeenschappelijken stap bij de gezamenlijke oorlogvoerenden uit te noodigen. Een bepaalde weg, langs welken het rechtsherstel ware te verkrijgen, wordt niet aanbevolen, maar in een beknopte toelichting worden de verschillende wijzen aangegeven, waarop het beoogde doel zoude kunnen worden verwezenlijkt. Ten slotte wordt er op gewezen, dat spoedig handelen 940 hoogst gewenscht is, daar alleen dan kans op een gunstigen uitslag geacht kan worden te be[s]taan, indien de aanspraken der neutralen, hetzij vóór, hetzij aanstonds na het openen der vredesonderhandelingen worden aanhangig gemaakt, zoodat die aanspraken een onderwerp van behandeling ter vredesconferentie kunnen uitmaken en de desbetreffend eventueel vast te stellen regelen in het vredesverdrag kunnen worden 945 opgenomen. De bovengenoemde toelichting geeft in de eerste plaats een overzicht van de verschillende gevallen, waarin door neutrale belanghebbenden als rechtstreeks gevolg van den tegenwoordigen zeeoorlog op onrechtmatige wijze schade is geleden. Vervolgens wordt nagegaan op welke wijzen in die verschillende gevallen rechtsherstel zou kunnen worden verkregen (herziening der prijsgerechtigd-vonnissen of toekenning van een recht op schadevergoeding, berechting door één internationaal Prijzenhof of door 950 verschillende commissies, beslissing naar de nationale oorlogs- en prijswetten of uitsluitend naar de beginselen van het volkerenrecht). De voorbeelden van herstel van in een zee-oorlog door neutralen en anderen geleden onrecht door middel van

scheidsrechtelijke beslissingen worden in herinnering gebracht en in de laatste plaats eenige praktische bezwaren tegen hetgeen wordt voorgesteld onder de oogen gezien.

400.000 paar schoenen beschikbaar.

Naar gisteren in de Tweede Kamer door minister Ruys de Beerenbrouck is meegedeeld, stelt de minister van Landbouw 400,000 paar militaire schoenen beschikbaar tegen f8 per paar.

Steenkolen.

Naar wij vernemen is order gegeven 10.000 ton briketten en steenkolen uit marinevoorraden ter beschikking te stellen van de Rijkskolendistributie.

Een stel onderkleeding en een paar schoenen.

Naar wij vernemen is door den Minister van Oorlog bepaald, dat aan de militairen (korporaals en soldaten) die met onbepaald (klein) verlof vertrokken, van hun uitrusting, in eigendom een stel onderkleeren en een paar schoenen zullen worden gelaten, ten einde hen in den bestaanden kleedingnood tegemoet te komen.

De demobilisatie.

Men meldt ons uit Den Haag: x Er zijn tal van militairen, hoofdzakelijk katholieke arbeiders, welke zich hebben aangemeld om onder de wapenen te blijven. Ook hebben velen zich voor den vrijwilligen landstorm opgegeven.

De Visscherij.

Bij de militaire autoriteiten te IJmuiden is thans officieel bericht ontvangen, dat aan de stoomtrawlers in onbeperkt aantal expeditie kan worden verleend. Eenige schepen, die nog kolen in hebben, zullen reeds binnen een paar dagen in zee steken. Ook aan de late haringvisscherij zullen nog eenige stoomvaartuigen deel nemen. Het Ministerie van Buitenlandsche Zaken deelt ons mede dat blijkens bericht van Hr. Ms. gezant te Londen, de Nederlandsche visschersvaartuigen gewaarschuwd worden zich niet binnen de door de Britsche Regeering onveilig verklaarde zône te begeven, aangezien deze nog steeds gehandhaafd blijft.

In geval van revolutie.

Het Haagsche Correspondentiebureau meldt: Men meldt ons van zeer betrouwbare zijde: Naar het gerucht gaat is van de zijde der verbonden mogendheden op de mogelijkheid gezinspeeld, dat, mocht hier te lande een revolutie uitbreken, de troepen der entente zich genoopt zullen zien in te grijpen. Zelfs zou gelijk in de proclamatie der Regeerings is vermeld, de aanvoer van levensmiddelen worden stopgezet.

Tegen de typhus.

In de gemeente Landsmeer komen steeds meer gevallen van typhus voor. De gemeenteraad heeft, op advies van den Inspecteur dor Volksgezondheid, besloten, een ziekenbarak te bouwen. Ook is in de bouw- en woningverordening een bepaling opgenomen, dat met 1 Mei 1919 alle privaten van de slooten moeten zijn verdwenen en de faecaliën in putten moeten worden geloosd.

Hollandsche arbeiders uit Duitschland.

In Enschede kwamen de laatste dagen reeds 1000 dezer lieden aan, die allen door de omstandigheden daar werkloos werden. Donderdag wordt nog een extratrein reizigers verwacht met werklieden van Krupp te Essen, die nog moesten wachten op hun passen en afrekening. Het Steuncomité, de Arbeidsbeurs en de Gemeentebesturen van Enschede en Lonneker nemen maatregelen om allen hetzij werk of steun te verschaffen. De directeur van de Arbeidsbeurs vestigt er de aandacht op, dat door groote overbevolking in de mijnstreek er ernstig tegen moet woerden gewaarschuwd om op goed geluk af daarheen te gaan om werk te zoeken. Zuid-Limburg wordt thans overstroomd door een groot aantal werkzoekenden, waarvan velen ongeschikt zijn voor den arbeid in de mijnen; terwijl er voorts het vinden van onderdak vrijwel onmogelijk is. Zij, die er om werk naartoe willen, wenden zich vooraf tot de Arbeidsbeurzen of tot de Correspondenten der Internationale Arbeidsbemiddeling. Te Zevenaar arriveerden gisteravond per extratrein 650 Nederlandsche arbeiders uit Essen. Bij Krupp werken alleen nog Duitschers. Eenige honderden Hollanders zijn onderweg.

In vrijheid.

Uit het kamp te Bergen vertrokken Dinsdag 17 deserteurs en gisteren werden er 80 naar

1020 Zevenaar gebracht door luitenant Van der Moolen, die hen aan de grenswacht overleverde ten einde in vrijheid te worden gesteld.

Van de grens.

1025 Men meldt ons uit Oldenzaal van Dinsdag: Veel eerder dan algemeen verwacht werd, is de treinverbinding tusschen Bentheim en Berlijn weder normaal geworden. Alleen ondervindt het verkeer nog eenige vertraging. Dinsdagmorgen arriveerde te Bentheim weer een personentrein uit Berlijn. Het aantal passagiers was echter gering. Eenige militairen van de grenswacht te Bentheim zijn naar huis teruggekeerd. Anderen zijn nog in functie. Het wekt ontevredenheid, dat zooveel soldaten uit eigen beweging van het front naar huis terugkeeren, terwijl anderen worden genoodzaakt, hun gewone functie waar te nemen. De grenscôntrole te Bentheim is evenwel heel wat minder streng. De burgemeesters van verschillende plaatsen in Hannover en Westfalen sporen de bevolking aan, zich stipt te houden aan de bevelen der A. en S. raden. De "Münst. Anzeiger" kwam gisteren met de mededeeling, dat soldaten, te Münster in garnizoen, zich toegang zouden hebben verschaft tot een paar inrichtingen, waar jonge dames worden onderwezen en opgevoed. Heden deelt genoemd blad mede, dat den soldatenraad hiervan niets bekend is. Niettemin is een wacht van vier soldaten vóór deze inrichtingen geplaatst. Te Bochum is de groote gevangenis voor zware misdadigers geopend en zijn een 4000-tal der gevangenen in vrijheid gesteld. In heel de streek heerscht hierover groote onrust. De Hauptmann te Bentheim zal waarschijnlijk morgen zijn post verlaten. Onder de burgerbevolking heerscht in de meeste plaatsen een zeer gedrukte stemming. Men vreest in de toekomst voor ernstige botsingen tusschen de revolutionnaires en de overige bevolking. Heden kwamen hier twee Fransche krijgsgevangenen aan, Zondag j.l. ontvlucht uit Münsterlager. Zij wisten hoegenaamd niets van een wapenstilstand.

1040 Men meldt ons uit Roosendaal dat het treinverkeer met Antwerpen na gistermiddag is stop gezet. Duitsche troepen zijn uit Esschen naar Antwerpen vertrokken. Vele Duitsche beambten zijn gistermiddag nog met den laatsten trein naar Nederland gekomen.

1050 Vice-admiraal Smit, commandant in Zeeland, heeft een verordening afgekondigd, waarbij bepaald wordt dat van 13 tot en met 30 November de koffiehuisen en societeiten enz. van des avonds 9 tot des morgens 7 uur moeten zijn gesloten, in verband met de demobilisatie. B. en W. van 's-Gravenhage stellen den Raad voor hen een onbepaald crediet te geven voor het uitvoeren werken van gemeentewege om daardoor te voorzien in arbeidsgelegenheid in verband met de gedeeltelijke demobilisatie.

1055 **De Nederlandsche kolonie te Londen.**

Onze Londensche correspondent seint ons d.d. gisteren: De voorzitter van de Nederlandsche club, de heer F. C. Stoop, bracht een bezoek aan den Nederlandschen gezant, om hem in naam van de Nederlandsche kolonie te London geluk te wenschen met 't einde van den oorlog en bet feit, dat ons land, dank zij de tactvolle houding van de koningin en haar regeering buiten den oorlog had kunnen blijven. De gezant verklaarde deze daad van de Nederlandsche kolonie ten zeerste te waardeeren. Hij beloofde de gelukwenschen der kolonie aan koningin en de regeering over te zullen brengen. De gezant zeide voorts, dat de koningin hem tijdens zijn jongste bezoek aan Nederland tal van bijzonderheden omtrent de Nederlandsche kolonie te Londen had gevraagd en met veel belangstelling had geluisterd naar wat de gezant haar dienaangaande mededeelde.

Duitsche tweedekkers.

1070 Men meldt ons uit Heerlen: Duitse tweedekkers zijn Dinsdagavond aan grens bij Kerkrade geland. Machines en bemanningen zijn onder militaire bewaking gesteld. Om 3 uur werd gistermiddag in Steyl door den luitenant Loonen een vliegtuig, bemand door drie hoofdofficieren en een onderofficier, geïnterneerd. Het vliegtuig kwam van Brussel. De distincturen waren hun in Brussel afgenomen, zoodat er geen verschil in uniform was te constateeren.

Onjuiste geruchten.

1080 Men meldt ons uit Den Haag: Hier ter stede en elders loopende geruchten, dat opnieuw mobilisatie der troepen sou gelast, bleken ons van allen grond ontbloot.

Huis toe.

Men meldt ons uit Sittard: Dagen achtereen is de lucht vervuld van het motorgeronk der naar huis trekkende Duitse vliegtuigen. Nu en dan komen er vijftallen gelijk over onze stad. Met het heldere weer een prachtig gezicht.

1085

BINNENLAND.

Economische overeenkomst met de geassocieerden.

In de gisteren gehouden zitting der Tweede Kamer deelde Minister Ruys de Beerenbrouck mede, dat, naar mededeelingen van de conferentie te Londen ontvangen, behoudens nadere goedkeuring van de Regeering der Vereenigde Staten, welke wordt gevraagd door de Regeeringen te Londen en Parijs, Nederland zal kunnen rekenen op 375,000 ton broodgraan, inclusief rijst, 80,000 ton oliën en vetten, 45000 ton chilisalpeter, 40,000 ton phosphaten, 25000 ton pyriet en 300,000 ton mais en veevoeder. Al deze voorraden zullen worden verstrekt indien een algemeene economische overeenkomst tot stand komt, waarop naar het oordeel der delegatie alle kans bestaat. Bij de uitvoering dezer algemeene overeenkomst zal van Nederlandsche zijde worden medegewerkt aan internationale organisaties welke ten deele reeds bestaan, ten deele staan te worden opgericht en welke ten doel hebben de noodige maatregelen te nemen om algemeen eene billijke verdeling der beschikbare wereldvoorraden mogelijk te maken en prijsopdrijving te voorkomen. Omtrent deze wereldorganisatie, waarover te Londen reeds voorloopige besprekingen gehouden warden, en waarvan de beginselen waarschijnlijk ook op de scheepvaart toepassing zullen vinden, zullen zoodra mogelijk nadeele mededeelingen worden gedaan. De noodige voorbereidingen worden hier te lande gemaakt om gereed te zijn de overeenkomst uit fee voeren, zoodra zij tot stand zal zijn gekomen.

1105

Dienst op Engeland.

De mailbooten der Stoomv. Mij. "Zeeland" te Vlissingen de "Oranje Nassau" en de "Prins Hendrik", worden gereed gemaakt om, direct als de verbinding met Engeland langs den gewonen weg mogelijk is, is dienst te worden gesteld.

1110

Joden-progromen in Oost-Europa.

Men bericht ons: Op de alarmeerende berichten, hier ter stede uit Galicië ontvangen heeft zich een protest-comité gevormd. Op de bijeenkomst in Concordia gisteravond gehouden werd mededeeling gedaan dat alreeds op verzoek van Staatsraad Oppenheim de Minister van Buitenlandsche Zaken, alsmede de Amerikaansche gezant in Den Haag hun bemiddeling hebben toegezegd, en ook heeft opperrabijn Onderwijzer alreeds president Wilson telegrafisch verzocht zijn invloed te willen aanwenden om verdere excessen tegen te gaan. Het comité besloot tegen Donderdagavond in de groote zaal van de Beurs voor den Diamanthandel een protest-vergadering te beleggen.

1120

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29332]

1125 **AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit drie bladen.**

De vrijheid der zee en het door de Geallieerden gemaakte voorbehoud.

"Volstrekte vrijheid van scheepvaart op de zeeën buiten de territoriale wateren, zoowel in vredes- als in oorlogstijd, met deze uitzondering, dat de zeeën alle of ten deele gesloten kunnen worden door internationaal optreden, ten einde het nakomen van internationale overeenkomsten af te dwingen", zoo had President Wilson in zijn program van 11 Februari van dit jaar het beginsel van de vrijheid der zee als eisch van het volkenrecht der toekomst omschreven. De Centrale Staten hebben het als zoodanig zonder voorbehoud aanvaard, de Geallieerde Regeeringen daarentegen, onder opmerking, dat het beginsel voor verschillende uitleggingen vatbaar is, waarvan zij er eenige niet zouden kunnen aannemen, ten opzichte van welke zij zich volkomen vrijheid bij de aanstaande vredesonderhandelingen voorbehouden.

Is met dit voorbehoud, zooals sommigen ten onzent hebben uitgesproken, het "mooie" van de zaak af en op eene verbetering van dit belangrijk deel van het volkenrecht, verbetering, die in het bijzonder ook de vrijheid der neutralen zal ten goede komen, niet meer te rekenen? Wij meenen van niet. Het behoeft o. i. niet veel moeite te kosten te begrijpen, welke uitleggingen van het beginsel van de vrijheid der zeeën de Geallieerden niet willen aanvaarden en wij voegen in één adem erbij, dat ook niemand in ernst erop heeft kunnen rekenen, dat deze opvattingen door hen, met name door Engeland, zouden worden aanvaard. Ja, wij gaan verder: toen Wilson het beginsel in zijn program neerlegde, heeft bij noch iemand anders gedacht aan de opvattingen daarvan, welke later van Duitsche zijde daaraan zijn gegeven en thans door de Geallieerden worden verworpen.

1140

1145

Wat begreep men vóór den oorlog onder het genoemde beginsel? Ieder boek over het

1150 volkenrecht kan het leeren: de vrijheid der zee beduidde de onschendbaarheid van den
privaten eigendom in den zee-oorlog op denzelfden voet als deze in den landoorlog
heette te zijn erkend. Amerika was reeds sinds lang daarvoor opgekomen, had zelfs
1155 geweigerd de Declaratie van Parijs van 1853 te aanvaarden, juist omdat daarin wel
enkele gewichtige beperkingen van het Prijsrecht waren opgenomen, maar dit recht zelf
niet in zijn geheel was afgeschaft. Engeland was ter tweede Vredesconferentie
geenszins tegen deze gewichtige wijziging van het volkenrecht gekant; hoe zou het
ook, waar het voor een goed deel voor zijne benoedigdheden van invoeren over zee
afhankelijk is? Het wees er evenwel op, dat het stelsel, dat Amerika voorstond, hoe
1160 schoon het ook leek, practisch van weinig beteekenis zou zijn, omdat Amerika op het
beginsel van de onschendbaarheid van den eigendom eene belangrijke uitzondering wide
maken, namelijk betreffende *oorlogscontrabande*, welke uitzondering, daar de
oorlogvoerenden dit begrip zoo ruim konden nemen als zij wilden, aan den regel het
grootste deel zijner waarde ontnam. Deze oorlog heeft ons tot onze schade geleerd,
hoezeer Engeland hierin gelijk had; immers, door niets zijn wij meer om onze rechten
1165 en vrijheden gebracht dan door de voortdurende uitbreiding, welke de oorlogvoerenden
aan het begrip "contrabande" hebben gegeven. Daarnaast heeft ook het blokkaderecht
eene niet geringe rol gespeeld en ook daarop had Engeland ter Conferentie gewezen om
het zwakke van het Amerikaansche stelsel aan te toonen.
Ter Conferentie is, dank zij de tegen werking van andere Mogendheden, geen stap
1170 gezet, noch in de door Amerika, noch in de door Engeland verdedigde richting; de
poging, kort daarop te Londen gedaan, heeft wel tot eene Declaratie, maar niet tot
eene effectieve verandering van het volkenrecht geleid. Wat moet dus Wilson op het
oog hebben gehad, toen hij zonder nadere omschrijving, in dezen oorlog opnieuw het
oude beginsel is "*volstrekten*" zin tot postulaat voor het toekomstig volkenrecht
1175 verhief? O. i. niet anders dan wat Amerika daar steeds onder had verstaan, maar dan
met de uitbreiding, welke Engeland noodzakelijk hadgeacht, ja op den voorgrond had
gesteld: *de onschendbaarheid dus van den privaten eigendom in den vollen zin des*
woords met afschaffing van het contrabande- en blokkaderecht. Wanneer dan ook de
Geallieerden thans het beginsel van de vrijheid der zee naar hunne uitlegging
1180 aanvaarden, moet het in dezen zin worden begrepen.
In dezen zin beteekent het beginsel eene verandering, eene omwenteling kan men
zeggen, *in het volkenrecht*, maar ook niet meer dan dat. Het heeft dan niets uit te
staan met de *feitelijke machtspositie* ter zee van de Groote Mogendheden. Van Duitsche
zijde nu is steeds getracht eene zoodanige uitlegging van het beginsel te
1185 insinueeren, dat het ook op die feitelijke machtspositie zou betrekking hebben. De
vrijheid der zeeën, zoo zeide men, is, welke verandering gij ook brengt in het
volkenrecht, nimmer afdoende verzekerd, zoolang Engeland de oppermacht ter zee
behoudt, waarvan het in dezen oorlog opnieuw zoo geweldig gebruik maakt ten koste
vooral van de vrijheid der neutralen. Die overmacht moet dus, zal de vrijheid der
1190 zeeën een feit worden, aan Engeland worden ontnomen, hetwelk alleen kan geschieden
door aanmerkelijke vermindering van de Engelsche vloot en door ontneming van de
talrijke steunpunten en kolenhavens, welke die vloot over de geheele wereld te harer
beschikking heeft.
Ziedaar nu de uitlegging, welke de Geallieerden verklaren niet te kunnen aanvaarden.
1195 En o. i. kunnen zij dit doen, zonder zich in het minst aan kwade trouw schuldig te
maken. Deze uitlegging, geheel afwijkend van de traditioneele, is nimmer door Wilson
tot de zijne gemaakt en de Centrale Staten hebben, toen zij de
wapenstilstandsvoorwaarden aanvaardden, nimmer kunnen denken, dat deze uitlegging aan
het beginsel zou worden gegeven, omdat deze immers alleen te verwezenlijken zou zijn
1200 geweest, ingeval Engeland geheel zou zijn verslagen. Wij laten nu in het midden, of
en in hoever inderdaad door de genoemde verzwakking van Engeland de vrijheid der
zeeën inderdaad, ook tegenover andere oorlogvoerenden, feitelijk zou zijn
gewaARBORGd; genoeg is, dat men inzie, dat het vermoedelijk deze lezing van het
beginsel is, welke de Geallieerden verwerpen en dat op de verwezenlijking daarvan,
1205 sinds eene overwinning van de Centrale Staten was uitgesloten, niet was te rekenen.
Ja, men heeft wel gesproken van eene verplichting van de Engelsche Regeering,
vrijwillig hare steunpunten prijs te geven en hare vloot te verminderen, ten einde
harerzijds te doen zien, hoe zeer het haar met de vrijheid der zee ernst is, – wie de
geschiedenis en het karakter van het Engelsche volk kent, weet, dat dit tot de
1210 onmogelijkheden behoort. Hoogstens kan eene vermindering van de zeekracht van
Engeland worden verwacht in zoodanige mate, dat de thans bestaande verhouding tot die
van andere volken gehandhaafd blijft.
Heeft nu de gewichtige verandering van het volkenrecht, waartoe, naar wij meenen, de
Geallieerden wèl hunne toestemming hebben gegeven, geen of weinig waarde? Ons
1215 antwoord luidt: wanneer wij, eene herhaling zouden beleven van een wereldoorlog als

deze, neen. Voor dat geval gelooven wij, dat de oorlogvoerenden, zooals ze zich thans over het oude volkenrecht, de Declaratie van Parijs inbegrepen, hebben heengezet, ook het nieuwe beginsel van de volstreckte vrijheid der zee met voeten zouden treden. Zou er evenwel na dezen een oorlog ontstaan tusschen slechts enkele volken, zoodat de wereld in het algemeen neutraal zoude zijn, dan vertrouwen wij erop, dat de macht der neutralen sterk genoeg zal zijn om de naleving van het door allen aanvaarde rechtsbeginsel te verzekeren. En daarmede zou dus de vrijheid der zee, dus ook die der neutrale scheepvaart gedurende den oorlog, zijn gevestigd. Wij voegen er in één adem bij, dat het ons nog zeer twijfelachtig voorkomt, of men, als men eenmaal tot de formuleering van het beginsel zal overgaan, het wel in zijn vollen omvang zal erkennen, niet op grond van het verzet van een of van enkele staten, maar omdat men het in zijne volle uitgestrektheid algemeen met het karakter van den zeeoorlog onvereinigbaar zal achten. Men geve zich slechts rekenschap ervan, wat het met zich zou brengen: dat de oorlogvoerenden zelfs zouden moeten toestaan, dat de handelsschepen der neutralen, ja zelfs die der tegenpartij, vrijelijk krijgsmateriaal naar de tegenpartij zouden vervoeren. Wij achten dit vooralsnog onaannemelijk, zouden deze vrijheid der zee ook in geenen deele een lichtpunt willen achten in de ontwikkeling van het volkenrecht. Wij verwachten dan ook, dat men eene uitzondering zal blijven maken ten aanzien van het vervoer van zoodanig oorlogsmateriaal, maar dan beperkt tot de *absolute contrabande* in den engsten zin des woords, met name te omschrijven, zoodat over den omvang ervan geen twijfel kan bestaan. Wilson brengt het beginsel van de vrijheid der zee in verband met dat betreffende den volkenbond. Wat het in dat verband beduidt, hopen wij bij beschouwing over den volkenbond, dat groote woord, dat zooveel de toekomst hoopvol doet tegemoet zien, in het licht te stellen.

BINNENLAND.

Een andere geest.

Wij kunnen met voldoening constateeren, dat uit de woorden in het Concertgebouw door de heeren Vliegen en Henri Polak gesproken, en zelfs uit de redevoeringen in Bellevue van den heer Wibaut en mej. Suze Groeneweg een geheel andere geest te voorschijn komt dan te Rotterdam, in de revolutionaire manifestatie van den heer Troelstra aan den dag kwam. Van arbeiders en soldatenraden wil de heer Vliegen blijkbaar niets weten. Van een regeering door een minderheid, die op bajonetten sterant, evenmin. Welnu – dat zijn de eenige plannen waartegen wij geprotesteerd hebben. Wij gelooven niet dat de heeren Vliegen en Henri Polak licht in enkele dagen, ziende hoe scherp de openbare meening van het geheele volk zich tegen de Troelstra'sche geweldenarij keerde, van meening veranderen zouden. Wij willen in deze scherpe tegenstanders gaarne de deugd van karakterkracht en van een haast te groote hardnekkigheid van overtuiging erkennen. Wij mogen dus aannemen dat deze sociaal-democratische leiders van den beginne af zich tegen de geweldspolitiek verzet hebben, dat daarin de verklaring te zoeken is van het feit dat het voorloopige program van eischen zich niet duidelijker over de geweldsbedreiging en het revolutie-program uitspreekt. Het Congres van Zondag moet beslissen – maar wij hebben thans de hoop dat in die vergadering de liefde voor het Nederlandsche volk, de liefde voor de democratie het zullen winnen van den fanatieken wil om sociaal-democratische idealen, ten koste van misdadige en immoreele middelen ook te bereiken en dat de poging om een minderheidsrevolutie te bewerkstelligen niet beproefd zal worden. Misschien zal de kans daartoe wel stijgen, wijl bij de handigste en zaakkundigste partijleiders, behalve de liefde tot de democratie, tot het nemen van een verstandig besluit zal medewerken de overtuiging dat mr. Troelstra's poging opeen jammerlijk en treurig fiasco yoor de sociaaldemocratische partij zou uitloopen. Ondertusschen hebben, natuurlijk mede onder den indruk van de woorden en de te verwachten hulp van mr. Troelstra en de zijnen de aanhangers van mr. Troelstra's luitenant Wijnkoop, wien in Rotterdam zoo ostentatief de vriendenband dóór partijgenoot Heykoop geboden is, reeds een stukje revolutie bereikt: drie doden en een aantal gewonden en kunnen nu de soldaten, die eigen lijf verdedigden, rustig moordenaars noemen. Maar de moordenaars zijn niet de soldaten, die hun plicht deden, maar de heeren, die tot het misdadig bedrijf aanzetten. En medae verantwoordelijk is de heer Troelstra. Laten wij hopen dat onze stad niet veel dergelijke tooneelen zal zien.

Van de straat af!

Bij het relletje, dat gisteravond voor de cavaleriekazerne in de Sarphatistraat plaats greep, zijn drie doden en eenige gewonden gevallen. Dat dit gebeurd is, dat er geschoten is – wij nemen aan: is moeten worden – is zeer te betreuren; was de optocht rustig de kazerne voorbijgegaan, het zou zeker niet geschied zijn. Maar het meest te betreuren is, dat onschuldigen zijn getroffen, voorbijgangers die

1285 met het geval niets te maken hadden. Wij kunnen onze stadgenooten in deze dagen niet krachtig genoeg aansporen: zorgt dat ge uit den weg komt, zoodra gij een volksoploop ziet. Nieuwsgierigheid naar wat op straat gebeurt is in dezen tijd uit den boeze. Gij bemoeilijkt de taak der politie door volksverzamelingen te vergrooten en gij ziet hoe gevaarlijk het voor u zelf zijn kan. Geen volksoploopen!

Hulpkrachten.

1290 Wij hebben er gisteren op gewezen, dat een groot deel van ons volk met zulk een merkwaardig laconisme de gebeurtenissen van den dag en de komende, die hun schaduwen vooruitwerpen, aanziet; het leek ons of men onverschillig was voor wat er zou kunnen gebeuren, al was dat toch ernstig genoeg. Gelukkig kunnen wij thans zeggen, dat er in dit opzicht eenige verbetering valt te bespeuren. Al de bezoeken, brieven en vragen, die wij gisteren gekregen hebben, bewezen het ons; de vergaderingen van partijen, die 1295 gehouden of uitgeschreven zijn, de manifesten die verspreid worden, toonen dat men wakker wordt en begrijpt aan welk gevaar ons volk kan worden blootgesteld, wanneer de extremisten, of zij die zonder extremisten te zijn voor hunne geweldmethoden toch niet terugdeinzen, hun plannen konden volvoeren. Zoo wordt ons ook gevraagd of het 1300 wordt zelf iets kunnen doen om haar te verzekeren. Wij gelooven, dat zij dit zeer zeker kunnen. Niet dat wij geen vertrouwen hebben in onze politie, die tegenover relletjes en oproer steeds haar plicht heeft gedaan. Maar de politie kan niet overal zijn; er kan plotseling een begin van beweging op een punt zijn, waar zij niet aanwezig is, en daar kan een kalm, waarschuwend woord, een snel, vastberaden 1305 optreden, of zelfs een vlugge waarschuwing van de autoriteiten mogelijk govaar tijdig bedwingen. Wil men daartoe medewerken, dan zal een groot aantal mannen zich moeten vereenigen en organiseeren; dan zullen ordelievende burgers uit alle rangen en standen der maatschappij zich daartoe moeten aanmelden. Het denkbeeld, aldus aangepakt en vlug uitgevoerd, schijnt ons uitnemend. Ook preventief kan het werken; 1310 het zal de woelige elementen duidelijk maken, dat men niet van zins is zich ordeverstoringen met een eventueel bolsjewistisch avontuur als gevolg te laten welgevallen. Wanneer men onzen burgemeester morgen of overmorgen kan mededeelen, dat hij zoo noodig voor bewaring der orde kan rekenen op een flink aantal hulpkrachten, zal dit seker een factor zijn, die kan medehelpen ons voor verrassingen te vrijwaren.

1315

Laatste Berichten

Beurs te Frankfort.

1320 Na een onderbreking van meerdere dagen was, naar de "Köln. Ztg." mededeelt, de Frankforter beurs op 12 Nov. weder geopend. Eenige zaken werden afgesloten, zonder dat koersen genoteerd werden. Beleggingswaarden, speciaal pandbrieven en staatsleeningen, waren gevraagd. Ook industriele fondsen weken niet noemenswaard van de laatste koersen af. Voor enkele aandeelen werden zelfs hoogere koersen genoemd.

Engelsche scheepvaart.

1325 Volgens bericht uit Cardiff heeft de firma A. Mitchelson & Co. zich met £500,000 bij de firma Samuel White & Co. East Cowes geïnteresseerd.

De Engelsche suikeraccijns.

1330 De Engelsche suikeraccijns is voor het bedrijfsjaar 1918/19 met 14 sh., dus tot 24 sh. 8 d. verhoogd. De suikerprijs per pond stijgt daardoor tot gemiddeld 7 d.

Uit de Vereenigde staten.

1335 De Federal Reserve Board ziet het gevaar aankomen van een verdere inflatie der Amerikaansche financieele en economische structuur en de beperking van het bankbedrijf als gevolg van den druk, die door het publiek wordt uitgeoefend tot uitbreiding van het crediet voor den aankoop van regeeringsobligaties enz. De Raad wijst or op, dat hiertegen slechte een middel bestaat, n.l. een zeer groote zuinigheid onder de bevolking. ,

1340 **Duitsche vliegmaschine gedaald.**

Gisteravond is bij Amsternade een bewapende Duitse vliegmaschine gedaald. De inzittenden, een officier en een onderofficier zijn geïnterneerd. De machine is onder bewaking gesteld.

1345 **Invoer van zilver.**

Naar wij vernemen, heeft onze regeering indertijd, nadat de pogingen om het voor rekening van de Rijksmunt in Londen aangekochte zilver vrij te krijgen, hadden

1350 gefaald, met goed gevolg getracht, van andere zijde zilver te betrekken voor muntdoeleinden. Verschillende partijen zilver zijn in den loop des tijds voor dit doel in Deutschland aangekocht. Dezer dagen is bij de Rijksmunt opnieuw een kwantum van 50.000 K.G. zilver aangekomen, dat reeds eenigen tijd geleden voor muntdoeleinden in Deutschland was gekocht.

RIJNVRACHTEN. (Duisburg, 8 Nov.) De algemeene toestand

1355 in de Ruhrhavens onderging sedert de vorige week geen verandering van beteekenis. Het gebrek aan sleepkrachten is toegenomen. Dientengevolge ligt een groot aantal afgeladen schepen op versleping te wachten. De verladingen hebben regelmatig plaats. De waterstand bleef vallend. Vrachten en sleepploonen liepen hooger. Voor vracht van de Ruhr per ton van 1000 K.G. werd genoteerd naar:

1360 Mainz (Gustarsburg) Mannheim Mk. 3-3.50
Karlsruhe " 3.15-3.65
Lauterburg " 3.25-3.75
Straatsburg " 3.50-4.-
Sleepploonen golden van de Ruhr naar Mannheim pf. 15-18.

1365

AVONDBLAD. Tweede Blad.

Om en bij den strijd.

Ergens in Frankrijk, 29 Oct.

1370

Brugge.

In angst en beven ben ik naar Brugge gegaan. Brugge, - was het niet als een kostelijk juweel, hoogwaardig door geschiedenis en uitzonderlijke, liefelijke schoonheid, dat daar ergens lag middenin den chaos van afbraak en ontreddeering? Wat zou er overblijven van de aanminnige heerlijkheid der oude stad, - waar het wilde
1375 krijgsmansleven was komen verdringen de oude inheemsche Begijntjesdoening, - wat zou ervan gebleven zijn nu reeds zooveel Vlaamsche heerlijkheid was verwoest en voor eeuwig van de zooveel armer geworden aarde was verdwenen? O ja, er was wel altijd iets gebleven als hoop, dat daàrvoor, voor de verwoesting van de heilige Brugsche
1380 schoonheid zelfs de meest verwilderde oorlogsverdwazing zou terugschrikken, - maar die hoop kon niet groot zijn, - hadden wij niet de kathedraal van Rheims, de hallen van Yperen, en zooveel meer schoone oude gebouwen, zien vallen onder de razernij van den oorlog, hadden wij niet kerken ontheilgd, heiligheden geschoffeerd gevonden? De razende krankzinnigheid van den oorlog, wat is zoo schendig dat haar rouwt? Maar Goddank, Brugge, - en laten wij hopen dat het opzets geweest is, - Brugge is
1385 behouden. Enkele huizen in de stad zijn getroffen door granaten, maar het zijn niet de mooiste of belangrijkste. De uiterlijke van Brugge is ongerept, - uiterlijke in zooverre dat geen gebouwen van beteekenis hebben geleden; maar wel zijn hier en daar prachtige oude stalen van handwerkkunst teloor gegaan of geschonden door het gebruik dat de Duitschers ervan hebben gemaakt. Het schijnt wel, dat de oorlog de menschen in
1390 een geestestoestand brengt, waarin zij niet meer in staat zijn de gewone dingen van dagelijksch gebruik op gewone wijze gebruiken, waarin zij niet kunnen nalaten de dingen te vernielen en te verwaarloozen, - om een zacht woord te gebruiken. Wij zagen in het stadhuis prachtige oude met leer bekleede stoelen en vernamen dat ook in de
1395 prefectuur een groot aantal van dergelijke stoelen staan. Van deze laatste echter was het mooie oude leer weggenomen opdat er schoenen van gemaakt zouden worden. 't Is ellendig en afschuwelijk, maar soitt, laat hier de noodzaak wetten hebben voorgeschreven, hoewel het de vraag is of ooit de noodzaak wetten kan stellen die dicteeren wat toch zeer na aan barbarisme grenst. Maar wij kwamen in het huis van den
1400 Engelschman, den heer Page, een mooi oud huis waarin een schat van kostbare oude meubelen was geweest. Dat huis was door de Duitschers in beslag genomen tot verblijf voor officieren en hunne oppassers, en het resultaat was dat vele meubelen waren verdwenen, dat andere waren vernield, dat fraaie oude Engelsche gravures uit de lijsten waren gescheurd en vervangen door obscene prenten, dat de boeken waren verscheurd en weggehaald, dat fraaie oude gordijnen half verbrand voor de vensters
1405 hingen, dat alles was vervuild en in een staat van onbewoonbaarheid gebracht. De heer Page, die kamerheer is van den Paus, bezat tal van kleine kunstvoorwerpen, die door de wijze waarop hij ze verkregen had, soms van den Paus zelven, de waarde hadden van reliquiën, - zij waren vernield en stuk getrapt, en gedeeltelijk geroofd. Ik heb o.a. gezien een lijst waarin op eikenhout een ivoren kruis was geweest; de lijst was
1410 vernield, het kruis was blijkbaar met een mes of zoiets van den houten grond afgebroken, de ruïne had men laten liggen. Het huis van den heer Page is een voorbeeld uit vele andere.
Maar, gelukkig, uiterlijk is niet veel te loor gegaan in Brugge. Toch heeft ook

Naspeuringen van Paul Theelen: 14 november 1918

- 1415 Brugge ontzettend onder de bezetting geleden. Ik laat daar wat ik ook van allerlei andere plaatsen, die bezet zijn geweest, zou kunnen vertellen, en u reeds verteld heb, de druk waarin de bevolking vier jaar lang heeft geleefd en die van slavernij niet verschilde, de gevallen van ongemotiveerde straffen, van bedreiging, van mishandeling, enz., hoewel ik ook daarvan straks nog een enkel geval zal moeten vertellen, daar het teekenend is voor de wijze, waarop omgesprongen werd met
- 1420 internationale wetten en overeenkomsten. Maar vooral heeft Brugge geleden, - en ook daarin is de stad overigens alweer lotgenoot van zoovele andere plaatsen in België en Noord-Frankrijk, - door de ontzettend hoge lasten, welke van haar zijn geëischt. Brugge heeft sedert 1914 een schuldenlast gekregen van ongeveer 20 miljoen francs, aan booten, opeischingen, onderhoud van troepen, enz. Een voorbeeld van de wijze
- 1425 waarop boeten werden opgelegd, geeft het volgende geval, dat tevens bewijst, hoe internationale overeenkomsten werden geschonden. In het eind van September 1916 kreeg het gemeentebestuur last er voor te zorgen, dat op 29 September 400 man gereed zouden zijn om voor de Duitschers grond- en graafwerk te verrichten. De burgemeester, de
- 1430 graaf Visart de Bocarmé, die niettegenstaande zijn zeer hoogen leeftijd voortdurend met kracht de rechten van zijn stad en hare burgers voorstond, vreesde dat de geëischte arbeiders gedwongen zouden worden loopgraven en andere verdedigingswerken te maken, en begaf zich naar de Kommandantur om daaromtrent iets te vernemen. Het bleek hem, dat inderdaad de bedoeling voorzat de gevorderde arbeiders loopgraven te laten maken naar den kant van de Hollandsche grenzen, en hij wees er den commandant
- 1435 op, dat dergelijk werk, waarbij de menschen gebruikt werden tegen hun eigen landgenooten, tegen hun zonen, niet mocht worden geveerd, en verboden was door de Haagsche conventie. De commandant antwoordde, dat hij met een dergelijk vodge papier niets te maken had, en dat de gemeente voor de benodigde mannen had te zorgen. Waarop de burgemeester hem verzekerde, dat het gemeentebestuur aan een dergelijks
- 1440 schending van een internationale overeenkomst niet zou medewerken, en weigerde de mannen op te roepen. Den 29en September waren dan ook de vereischte 400 man niet aanwezig. Eenige dagen lang gebeurde er niets, en men meende dat het geval met een sisser zou aflopen. Op den 30den October echter werd aangeplakt de volgende in het Duitsch en het Hollandsche gestelde bekendmaking:
- 1445 "Het Stadsbestuur heeft met opzettelijke ongehoorzaamheid de arbeiders niet aangesteld welko opgeëischt waren. Op bevel van Zijne Excellentie, den bevelvoerenden Admiraal, zijn de Burgemeester en de vijf Schepenen uit dien hoofde voorloopig in hun ambt geschorst en is de Oberleutnant Regge met het dwangbestuur der stad belast geworden.
- 1450 "Daarenboven zal de stad te beginnen met 20 September l.l. inbegrepen, dagelijks eene geldboete van 100.000 Mark betalen zoolang de bedoelde arbeiders het werk niet zullen aangevangen hebben.
- "DE KOMMANDANT."
- 1455 Daarenboven werden er patrouilles uitgestuurd, die iederen man, welken zij op straat tegenkwamen, gevangen namen en opbrachten naar het plein voor de Kommandantur. Op deze wijze brachten zij 200 man bijeen, die inderdaad naar buiten warden gezonden en loopgraven moesten maken. Door de ontzetting van Burgemeester en Schepenen uit hun ambt hadden echter de Duitschers allerlei moeilijkheden voor zichzelf geschapen,
- 1460 zij wisten niets van de administratie, van geldzaken, enz., en om daarin een oplossing te vinden, herstelden zij den volgenden dag reeds weder de Schepenen, bij volgende bekendmaking:
- "Zijne Excellentie de bevelvoerende Admiraal heeft bevolen dat de Schepenen der stad Brugge in hun ambt moeten blijven.
- 1465 "In plaats van den Burgemeester Graaf Visart die in zijn ambt niet blijft, zal de oudste schepen zijnen dienst doen.
- "De boete door de stad te betalen voor het niet leveren der werklieden is op 4 X 100.000 Mark vastgesteld.
- "DE KOMMANDANT".
- 1470 Tot geluk van de stad werd later deze boete kwijtgescholden. Daarvan blijkt uit den volgenden plakbrief:
- "Ter gelegenheid van de tegenwoordigheid te Brugge op 20 October 1916 van Zijne Majesteit den Keizer en Koning, heeft Zijne Excellentie de heer bevelvoerende
- 1475 Admiraal besloten dat de stad ontslagen is van de betaling der nog niet gestorte som van 350.000 M. op die van 400.000 M., haar als boete opgelegd wegens het niet aanstellen van opgevorderde arbeiders.
- "Burgemeester en Schepenen,
"Baron E. VAN CALOEN,

1480 Brugge, den 21 October 1916."

Dit geheele geval werd mij aan de hand van de hier geciteerde affiches, medegedeeld, wel niet door den burgemeester zelve, maar door een als zeer betrouwbaar bekend staand Brugsch burger, die als gemeenteraadslid geacht kan worden volkomen op de

1485 hoogte te zijn.

Het bezoek van den keizer aan Brugge werd, evenals in het bovenverhaalde geval, meermalen aangegrepen als een gelegenheid om een begane onrechtvaardigheid te herstellen. In enkele gevallen echter verzette de trots van het stadsbestuur zich tegen de aanvaarding van zoodanig herstel. Dit geschiedde onder anderen terzake van

1490 een aangelegenheid betreffende de beroemde primitieve schilderijen uit het St. Janshospitaal en het Stadsmuseum. Voor alle zekerheid had het stadsbestuur deze schilderijen voor de komst van de Duitschers doen verbergen. Toen zij echter eenmaal in de stad waren, drongen zij herhaaldelijk er op aan, dat de schilderijen weder zouden geplaatst worden. Die drang werd zeer sterk, teen de keizer een bezoek aan

1495 Brugge zou brengen, - de Duitschers verzekerden dat zij wisten waar de schilderijen verborgen waren, dat zij ze met geweld zelve zouden voor den dag halen en dreigden met allerlei straffen als de schilderijen er niet kwamen. Om erger te voorkomen, besloten Burgemeester en Schepenen de schilderijen dan maar weer op te hangen, en toen de keizer in Brugge kwam, kon hij ze in het St. Janshospitaal en in het

1500 Stadsmuseum bewonderen. Ter "belooning" werd toen aan de stad een voor een of andere overtreding opgelegde boete kwijt gescholden. Denzelfden dag echter dat dit geschiedde, zorgden Burgemeester en Schepenen dat het geld er was en betaalden het aan de Duitschers. De schilderijen zijn intusschen later weer opgeborgen ter

1505 bescherming tegen granaten, en gelukkig kan ik mededeelen, dat zij allen nog goed en wel te Brugge aanwezig zijn. En de Bruggelingen bereiden zich voor op den feestdag, die het deze week zijn zal, als de schilderijen weernaar hunne plaatsen gebracht zullen worden, evenals de kostbare reliquie van het Heilige Bloed, die ook al dien tijd verborgen is geweest. Dan zal het weer een dag zijn dat de Brugsche zottelingen,

1510 zooals zij door die van Gent geheeten worden, inderdaad weer zot zullen zijn van vreugde, zooals zij het waren den dag toen de Duitschers uit hun stad vertrokken waren, en vooral den dag toen Koning Albert met Koningin Elisabeth en den kroonprins de stad heeft bezocht. Tot mijn spijt kon ik op dien dag niet in Brugge zijn, maar ik heb mij ervan laten vertellen, - het moet een uiting zijn geweest van nog nimmer

1515 aanschouwde vreugde en opwinding, men heeft blijken gegeven van een vereering zooals wel nimmer een vorst, zelfs in vroeger, meer romantische dagen, zal hebben genoten. En de blijdschap moet geworden zijn tot een delirium toen de Koning in het *Vlaamsch* antwoordde op de tot hem en de Koningin, eveneens in het *Vlaamsch* gehouden toespraken van den gouverneur van Brabant, Janssens de Bisthoven, en den burgemeester Visart, - toen de Koning in het *Vlaamsch* deze woorden zeide:

1520 "Vier jaar werdt gij door den dwingeland verdrukt; vier jaar hebt gij geleden. Niettemin behieldt gij het onwrikbaar betrouwen in de zegepraal van het Recht. "Door uwen taaien weerstand hebt gij aan den vijand getoond dat gij de Vrijheid als een opperste goed aanziet en er cok voor zoudt willen sterven.

1525 "Bruggelingen, ik dank u, in naam van het Vaderland! Mijne erkentelijkheid blijft u verzekerd!"

Het was zeker de juiste toon, dien de koning trof in deze woorden, - met goed Vlaamsche taaiheid en vertrouwen hebben de Bruggelingen de verdrukking ondergaan, hebben zij gedaan wat de Engelschen aanmanen te doen in hun korte woord dat men

1530 allerwege in Engeland vindt aangeplakt en gedrukt: "Keep smiling", hebben zij in hun vuistje gelachen met de gedachte aan den dag waarop de Duitschers uit hun stad, uit België gekegeld zouden worden, waarop zij weer vrije Belgen zouden zijn. Ha, dat is niet gemakkelijk geweest altijd, - het is niet gemakkelijk te blijven glimlachen als je gevangen wordt gezet, als je 1000 francs boete moet betalen omdat je horloge niet den Duitschen tijd aanwijst, als je mans en je zonen ziet weggevoerd worden om

1535 loopgraven te maken tegen het eigen vaderland, als je vier jaar lang bent afgesloten van de wereld...

Maar zij hebben het volgehouden, soms met de tranen in de keel en de aeren gezwollen van opgekropte woede en haat, en de dag der verlossing is gekomen, waarop de Belgische vlag weer van den heerlijken Halletoren waait. Ha, die vlaggen van de

1540 Halletoren. Zij waaien, bij honderden wel aan lange koorden gespannen van den torentop naar de daknokken van de hallen. Maar dat zijn geen Belgische vlaggen, het zijn allerlei wonderlijke scheepsvlaggen, seinvlaggen en vlaggen van reederijkantoren uit alle 's wereldds havens. Want, men weet het, Zeebrugge was een onderzeebootbasis waarvan heb bestuur te Brugge berustte. Welnu, wanneer de duikbooten schepen in den

1545 grond hooiden, brachten zij vaak als trofeeën de vlaggen mee thuis, en al die vlaggen

1550 werden opgeborgen in de Kommandantur, - welke was ingericht in het justitiegebouw, -
te Brugge. Maar toen de dag dan eindelijk kwam, dat de Duitschers uit Brugge
vertrokken, en toen het noodig bleek dat dit met eenige haast geschiedde, toen was er
1555 een ambtenaar, die in al de drukte en de herrie de vlaggen wist te bemachtigen, - en
nu waaien zij, zoowaar als trofee, ja, van den Brugschen Halletoren. O, er zijn meer
trofeeën nog, men ziet ze voor de ramen van winkels en particuliere huizen,
zonderlinge uitstallingen van allerlei kopergerie en van... bergen kapok, dat de
Bruggelingen hebben weten te verbergen toen de Duitschers zelfs de huizen doorzochten
1560 om deze voor hen zoo kostbare zaken te vinden. En de menschen van Brugge lachen, nu
niet verdoken en in hun vuistje, maar luidop en uitbundig, als Brugsche zottelingen
die zij eenmaal zijn.
Alleen, een ding is er waarbij het lachen hun onmogelijk wordt, zelfs nu de ellende
geleden is, - want dat eene ding, het tast aan den geest van nederige stilte, welke
aan Brugge zoo eigen was en de stad van gewijde gebouwen maakte tot iets als een
1565 groot godshuis. En 't ergste welhaast is, dat men de stadsbestuurders heeft willen
dwingen zelven die felle ontheiliging uit te voeren. In het begin van dit jaar kwam
de commandant van de stad er den waarnemenden burgemeester over spreken, dat onder de
Duitsche soldaten ernstig geslachtsziekten heerschten, en dat hij ter voorkoming van
1570 uitbreiding verlangde, dat het stadsbestuur bordeelen zou inrichten, waarvan de
bewoonsters geregeld medisch moesten worden gecontroleerd. Op de uitdrukkelijke
weigering om dat te doen, heeft het Duitse bestuur zelf in, voor inkwartiering
gerequireerde huizen, een drietal bordeelen ingericht, - ter bewoning waarvan de
Bruggelingen met schaamte erkennen dat Brugsche vrouwen zich bereid getoond hebben.
De oorlog verwoest en vernielt veel, ook in moreel opzicht.

BUITENLAND.

De wapenstilstand.

Besprekingen.

1575 PARIJS. (Havas.) Draadloos opgevangen: Het Fransche opperbevel aan het Duitse
opperbevel, om over te brengen aan commandant Sisteon, ohef van de Fransche missie
te Spa: Deel den Duitschen autoriteiten mede, dat voor de ontmoetingen die 14 dezer
tusschen geallieerde en Duitse afgevaardigden moeten plaats hebben te Maubeuge,
Charleville en Nancy, de volgende routes moeten werden gevolgd: 1) voor Maubeuge, de
1580 weg Binche-Bavny, rendez-vous om 1 uur des nam. (Fransche tijd) halverwege tusschen
Givry en Haulchin; 2) voor Charleville over Sedan; 3) voor Nancy over Chateau Salins-
Moncel.

1585 PABUS, 14 Nov. (Havas). Draadloos. Het geallieerde opperbevel aan het Duitse
opperbevel om overhandigd te worden aan majoor Sistern, chef van den Franschen
militaire missie te Spa: De naderingsweg voor de Duitse gedelegeerden, aangeduid in
uw radiobericht van 13/11, is niet dezelfde als die aangegeven op 12/11. Ik heb uw
radio aan de geallieerde legers overgelegd met het verzoek, ter voorkoming van alle
1590 misverstanden, de noodige maatregelen te treffen, opdat de Duitse gedelegeerden
onverschillig langs welken weg de frontlijn kunnen binnenkomen.

1595 BERLIJN, 14 Nov. (W. B.) De vertegenwoordigers van de Entente zijn te Spa aangekomen
om daar met de Duitse gedelegeerden de quaesties, met het afsluiten van den
wapenstilstand samenhangende, verder te bespreken. v. Hinte is bij deze besprekingen
niet betrokken.

ENGELAND.

Lloyd George's program.

1600 LONDEN, 13 Nov. (Reuter.) Lloyd George hield heden een toespraak tot de
vertegenwoordigers van werkgevers en arbeiders uit alle voornaamste industrieën, over
urgente vraagstukken, die zich tengevolge van den wapenstilstand voordeden. Hij
verzocht om de medewerking der werkgevers en vakverenigingen om de belofte welke de
regeering in 1915 aan de vakverenigingen had gegeven ten uitvoer te brengen.
Destijds stemden de vakverenigingen er in toe zekere rechten gedurende den oorlog op
te geven. Lloyd George deelde tevens mede dat de politiek der regeering was om de
1605 loonen op de tegenwoordige hoogte te doen handhaven gedurende ten minste zes maanden,
met het oog op de hooge kosten voor het levensonderhoud.

In het belang van de voedselvoorziening.

1610 Aan een brief van onzen Londenschen correspondent van 30 Oct. ontleenen we het
volgende: Het is een eigenaardig feit dat men hier op dit oogenblik werkelijk veel
meer hoort de influenza-epidemie, die over het land gaat en over de voedsel-boekjes,

welke wij hebben thuis gekregen, dan over de gebeurtenissen van den oorlog - 't is alsof men deze laatste reeds is gaan beschouwen als de meest natuurlijke zaak ter wereld! De influenza heeft heel wat slachtoffers gemaakt gedurende de laatste paar
1615 weken en het maatschappelijk leven in menig opzicht danig in de war gebracht, want er is schier geen bedrijf of het lijdt onder het gebrek aan werkkrachten, omdat zooveel door de ziekte aan hun legerstede gebonden zijn. Een aantal scholen zijn gesloten wegens gebrek aan onderwijzend personeel en de jeugd speelt op straat en heeft daar
1620 ruimschoots gelegenheid de besmetting op te doen! Allerlei raadgevingen worden gegeven om zich zooveel mogelijk tegen de ziekte te vrijwaren en een er van is zich zoo goed mogelijk te voeden. Gelukkig dat aan voedsel geen gebrek is, ook al zijn sommige artikelen schaarsch, die men in deze dagen juist het meest behoeft. Het vleeschrantsoen is verminderd, omdat men voor de wintermaanden zooveel mogelijk vleesch sparen wil in de koelhuizen; het boter-rantsoen is ook zéér klein geworden -
1625 een ons per persoon elke week - maar daarnevens mag men vier ons margarine koopen. Eieren zijn geweldig duur geworden - zij kosten thans 7½ of 8½ stuiver, en vruchten vallen slechts binnen het bereik van de rijke beurzen - voor een appel, en zelfs geen buitengewoon groote, werd mij gisteren niet minder dan anderhalven shilling gevraagd! De nieuwe rantsoen-boekjes zijn nu uitgereikt en komen a.s. Zondag in werking. Zij
1630 wijken niet veel van de andere af, hebben eigenlijk alleen het voordeel dat de coupons geperforeerd zijn, wat het werk voor de winkel-bedienden althans iets vereenvoudigen zal, maar voor den houder der boekjes zijn ze er niet praktischer op geworden. Voor elk blaadje heeft men een afzonderlijke kleur gekozen - het vleesch-
1635 blaadje is donker-blauw, het suiker-blaadje licht-bruin, enz., maar de last is dat de houder op die kleuren-mengeling zijn handteekening, adres en nummer van het boekje, hetwelk op den omslag gedrukt is, moet schrijven, een administratieve bepaling, die niet erg praktisch schijnt in een land als dit, dat anders juist als praktisch bekend staat.
Bovendien zijn in het boekje aan den achterkant der blaadjes een aantal patriotische
1640 raadgevingen gedrukt "Save food, grow food!" leest men hier; elders: "The less food we have to import, the more American soldiers can be brought to France and so hasten the victory we all so ordently desire"; verder: "Grow potatoes if you can, the nation cannot have too many"; ook een opwekking om steeds geld aan de schatkist te leenen, ontbreekt niet, want op het laatste blaadje van het boekje wordt gezegd: "You need no
1645 coupons for War Saving Certificates!"
Die opmerkingen zijn zeker niet misplaatst, omdat er bij vele menschen een neiging bestaat te meenen dat zuinigheid met levensmiddelen er nu niet meer zoo erg op aan komt, want dat na bet einde der vijandelijkheden van alles weder overvloed zal bestaan. Het is daarom dat de Regeering alles in het werk stelt om het publiek
1650 duidelijk te maken dat het na geruimen tijd noodig zal wezen voorzichtig met voedingsmiddelen om te gaan en elke poging om zooveel mogelijk graan en groenten te planten dient aangemoedigd. Dat men ook in de Vereenigde Staten begrijpt hoe noodzakelijk het is daar te lande den landbouw aan te moedigen en dat het voedsel=
1655 vraagstuk in deze wereld nog geruimen tijd aandacht zal vragen, blijkt mij uit een schrijven dat ik juist heden uit Amerika ontving. Daarin lees ik:
Zóó dringend is de vraag naar werkkrachten geworden dat de invoer van Chineesche
1660 arbeiders op groote schaal wordt aanbevolen door handels- en transportlichamen, om den landbouw te helpen, alsmede voor werkkrachten in huis, en ook om tegen te gaan de mogelijkheid van een ernstig tekort aan voedingsmiddelen in het land gedurende de
1665 eerstvolgende twee, drie jaren. Om deze aanbeveling goed te begrijpen, dient men zich te herinneren dat den Chinees door wetgeving tot dusverre den toegang tot de Staten geweigerd was om daar als werkmans dienst te doen. De Amerikaansche arbeider drong
steeds op het handhaven van dien maatregel aan, vermoedelijk zich herinnerende hetgeen in de goudvelden van Zuid-Afrika was geschied. Maar vooraanstaande mannen
1670 stellen nu ernstig voor dat een millioen Chinees koelies zoo spoedig zullen werden ingevoerd en de wetgeving, die hen tot dusverre buiten sloot door den President zal worden herroepen. Hudson Maxim meent dat de maatregel niet door vakvereeningen der
werklieden behoeft te worden tegengewerkt, omdat Chineezzen ingevoerd voor landbouw-
1675 en huishoudelijken arbeid de "trade-union"-arbeid niet zouden deren. Integendeel, hij meent dat één millioen Chineezzen op het land en in het gezin, den voedsel-voorraad zou vermeerderen en het gevolg wezen dat de werkmans, die nu drie dollars per dag verdient voor drie dollars meer voedsel zou kunnen koopen dan hij nu kan krijgen voor vijf. De koopkracht van den dollar is nu in de oostelijke staten ongeveer 55 centen (een Amerikaansche cent is 2½ Nederlandsch), terwijl men te San Francisco thans voor
1675 een dollar koopen kan waarvoor men vijf jaar geleden 66 cent gaf. Er wordt beweerd, dat de Chineesche werkmans den arbeider op het land en den werkmans in huishoudelijk bedrijf niet in den weg zou staan, omdat er werkelijk in beide takken zooveel

- Amerikaansche arbeid beschikbaar is en omdat bovendien elke Chinees opnieuw een Amerikaan zou vrijmaken voor Gouvernementsdienst en het winnen van den oorlog.
- 1680 Er is berekend, dat de Vereenigde Staten ongeveer 400 millioen acres onbebouwd land hebben. Onder leiding der universiteit te Wisconsin, in welke Staat een wetgeving bestaat om het in cultuur brengen van tot dusverre onaangeroerd land te bevorderen, heeft men onlangs aangetoond, wat op dit gebied nog te doen is. Er werd bij dien arbeid op gewezen, dat vermoedelijk nog lang na den oorlog millioenen acres land in
- 1685 Europa onbebouwd zullen liggen en dat Amerika met het oog daarop hoe langer hoe meer voedingsmiddelen zal moeten leveren. Amerika kan dat doen, omdat het land er is, doch het dient goed bewerkt en het zou heel wat beteekenen als de 400,346,575 acres, tot dusver onaangeroerd, degelijk bewerkt werden voor de cultuur van voedingsmiddelen. Met het oog daarop zond de universiteit van Wisconsin reeds in de lente van 1916 een
- 1690 landbouw-specialiteit uit om plaatsen aan te wijzen voor land-verbetering-proeven op uitgebreide schaal. De universiteit zelve vormde een kring van deskundigen, die den arbeid konden beginnen en het publiek toonen, hoe men vruchtbaar land kan scheppen en zij kreeg de medewerking van drie spoorweg-maatschappijen in den Staat om over haar lijnen degenen te vervoeren, die zich op het nieuw te ontginnen terrein wilden
- 1695 vestigen."
- Mij dunkt, dit alles is hoogst merkwaardig in deze tijden van het voedings-vraagstuk overal zulk een beteekenis heeft gekregen, en het zal mogelijk in Europeesche landen navolging vinden.
- 1700 **De "Audacious" gezonken.**
LONDEN, 13 Nov. (Reuter.) Dé admiraliteit maakt bekend, dat het Britsche oorlogsschip "Audacious" op 27 Oct. ten N. van de Iersche kust op een mijn geloopt en gezonken is.
- 1705 **De wet op de verkiesbaarheid van vrouwen aangenomen.**
LONDEN, 13 Nov. (Reuter.) De wet, waarbij bepaald wordt, dat vrouwen verkiesbaar zijn voor het Lagerhuis, is door het Hoogerhuis aangenomen.
- Dankbetuiging aan de Polen.**
- 1710 LONDEN, 13 Nov. (Reuter). Minister Balfour richtte het volgende schrijven aan het Poolsche Nat. Comité: "Op dit oogenblik, nu de sluiting van den wapenstilstand met Duitschland het zegel heeft gedrukt op de vereenigde pogingen der geallieerden voor de zaak der vrijheid, gedenkt de regeering ook de loyale medewerking der Poolsche natie gedurende dezen wreden oorlog. Het is mij een groot genoegen U namens de
- 1715 regeering te verzoeken aan het Poolsche volk onze hartelijke gelukwenschen over te brengen."
- De "Deutsche Allgemeine Zeitung".**
- 1720 De "Nordd. Allgem. Zeit.", tot voor korten tijd het officieuze regeeringsblad, is gedurende 72 uur in handen der onafh. socialisten geweest en toen uitgegeven onder den naam "Internationale", maar daarna weder aan de uitgevers teruggegeven. Zij is thans onder den naam "Deutsche Allgem. Zeitung" opnieuw verschenen en wel als orgaan der nieuwe regeering. Officieus blijft het blad dus nog steeds.
- 1725 **De voedselvoorziening.**
LONDEN, 13 Nov. (Reuter.) Bij het debat over de credietaanvraag zeide de "food-controller" Clynes in het Lagerhuis, dat de contrôle der voorraden en prijzen moest voortduren totdat er normaler tijden zouden zijn aangebroken. De overwinning legt den geallieerden evengoed verplichtingen op als de oorlog. Het is hun plicht, de gebrek
- 1730 lijdende landen te voeden. Clynes uitte zijn voldoening over het feit, dat hij te zamen met Hoover, den "food-controller" der V. S., een geallieerde organisatie in het leven had kunnen roepen, waardoor den uitgehongerden vijand hulp kon worden verstrekt. De geallieerden en neutralen hadden weliswaar de meeste aanspraken, maar de overwinning legt de verplichting op, onverwijld te voorzien in de behoeften van
- 1735 den geslagen vijand. Het ministerie van voedselvoorziening zal maatregelen nemen voor het verlenen van spoedige hulp.
- De arbeidersconferentie.**
- 1740 LONDEN, 18 Nov. (Reuter.) Op een tegen morgen door de Labour Party bijeengeroepen conferentie zal het uitvoerend comité een motie indienen, waarin verklaard wordt, dat deze conferentie het verzoek tot het houden van een geallieerde conferentie herhaalt; dat in de vredesdelegaties van alle oorlogvoerenden ook de arbeiders vertegenwoordigd behooren te zijn; dat tegelijkertijd met en op dezelfde plaats als de

1745 vredesconferentie een wereld-arbeiderscongres gehouden moge worden; dat de regeering verzocht wordt de vervulling dezer wenschen te willen bevorderen.
In zake de quaestie eener coalitie-regeering verklaart het uitvoerend comité, dat met het oog op het feit, dat de a.s. algemeene verkiezingen beslissend zullen zijn voor de te volgen reconstructie-politiek, de conferentie een beslissing moet nemen omtrent het al of niet deelnemen aan de coalitie-regeering.

1750

Lansing aan Balfour.

Minister Lansing heeft aan minister Balfour geseind, dat hij, nu tallooze moeilijkheden zijn overwonnen en een volledige eindoverwinning is bereikt, uiting wenscht te geven aan de diepgevoelde vreugde van het Amerikaansche volk en de
1755 Amerikaansche regeering en aan hun bewondering voor de taa[i]e energie en dapperheid van de Britsche natie in deze geheele gedenkwaardige worsteling. Balfour antwoordde, dat deze mededeeling ongetwijfeld door het geheele Britsche Rijk net groote waardeering zal worden gelezen. Hij uitte de hoop, dat de in den oorlog gelagede banden tusschen de volkeren, die schouder aan schouder hadden gestreden, in de
1760 komende tijden steeds hechter zouden worden.

Asquith en Lloyd George.

LONDEN, 14 Nov. (Reuter.) Achttien liberale parlamentsleden hebben gisteren Asquith in het Lagerhuis een diner aangeboden; als tafelvoorzitter trad op sir Walter
1765 Runciman. Het geheel droeg een particulier karakter, maar volgens mededeelingen in de pers, heeft Asquith aangaande de jongste rede van Lloyd George gezegd, dat daarin niet was, dat onvereinigbaar is met de liberale beginselen. Asquith onderschreef te volle de binnen- en buitenlandsche politiek, daarin aangegeven en zag geen beletsel voor de leden der liberale partij de coalitie te steunen. Runciman drong erop aan,
1770 dat Asquith een der leden zal zijn der gevormde ter vredesconferentie, wel[k] voorstel werd ondersteund door verschillende andere sprekers. De algemeene indruk is, dat voor de algemeene verkiezingen gepoogd zal worden de twee liberale fracties tot elkaar te brengen. Als uiterste datum voor de verkiezingen wordt 14/12 genoemd.

1775

DUITSLAND.

De terugkerende troepen.

BERLIJN, 14 Nov. (W. B.) Naar aanleiding van den oproep van Hindenburg aan het leger, zegt de "Mittagszeitung": Hindenburg heeft zich tot medewerker generaal Gröner
1780 gekozen, die als chef van het militaire spoorwegen in het begin van den oorlog uitnemende diensten heeft bewezen en thans voor de regeling van het vervoer der troepen van het front naar het vaderland moet zorgen. Evenals Hindenburg zijn soldaten eraan herinnert, dat zij hem nooit in den steek gelaten hebben, zoodat hij ook thans op hen reken, zoo heeft het vaderland in Hindenburg en Gröner vertrouwen, dat zij tezamen met de regeering en de A. en S. raden het gevaar zullen bezweren van
1785 een oncregelden terugkeer der troepen.

Beroep van de Deutsche Katholieken op den Paus.

KEULEN, 14 Nov. (V. D.) De Deutsche Katholieken hebben het volgende verzoekschrift tot de Paus gericht:
1790 "Het Comité van de Deutsche Katholieken der Rijnstreekten smeekt Uwe Heiligheid in naam van alle Katholieken in Deutschland onmiddellijk uwe stem te willen verheffen teneinde het Deutsche volk te redden, hetwelk bedreigd wordt met het lijden van een vreeselijken hongersnood. De rampen, die ons wachten, zijn nog grooter, dan die der oorlogsjaren. Volgens den letterlijken zin der wapenstilstandsvoorwaarden hebben de
1795 geallieerden de vernietiging van het Deutsche volk in handen. De afgifte van het spoorwegmaterieel, die zij verlangen en hetwelk voor ons noodzakelijk is, zal de verbindings onmogelijk maken noodig om levensmiddelen toe te voeren aan ons volk, hetwelk reeds vier jaren honger lijdt. Het is ons onmogelijk levensmiddelen te verschaffen aan de bezettingstroepen der vijanden. Wij richten dus het dringend
1800 verzoek tot Uwe Heiligheid om in naam der menselijkheid en der grondbeginselen van den godsdienst bij de geallieerden het recht van het Deutsche volk om te leven, te willen bepleiten.

Oprichting van een burgerwacht.

1805 BERLIJN, 13 Nov. (V. D.) De Hanzabond voor handel en nijverheid publiceert een oproep aan het Deutsche volk ter oprichting van een burgerwacht teneinde in samenwerking met de Rijksdagleiding en soldatenraden de burgerlijke rechten te beschermen.

De Deutsche vrijheid.

1810 Het H. N. meldt uit Berlijn, dat de vergadering van de centrale commissie van de Vrijzinnige Volkspartij, die op 16 November zou plaats hebben, voorloopig verboden is.

Prins Heinrich.

1815 KOPENHAGEN, 13 Nov. (V. D.) Naar gemeld wordt vertoeft prins Heinrich van Pruisen, broeder van Wilhelm II, sedert eenige dagen in Denemarken.

Dernburg en Waldstein in de regeering?

1820 BERLIJN, 13 Nov. (W. B.) Volgens het "Berl. Tageblatt" heeft de soc. regeering den vooruitstrevenden afgevaardigde dr. Waldstein de leiding van justitie en den oud-minister Dernburg die vah financiën aangeboden. Beiden hebben zich de beslissing voorbehouden.

Een Hohenzollern plaatst zich onder de nieuwe regeering.

1825 Prins Friederich Leopold, zoon van prins Friedrich Karl, den oom van Wilhelm II, heeft verklaard, zich ter beschikking te stellen van de nieuwe regeering.

Een oproep der Deutsche vrouwen.

1830 De Deutsche vrouwen, vertegenwoordigd door den Nationalen Vrouwenraad van Deutschland, hebben een beroep gedaan op den Nationalen Vrouwenraad van Groot-Brittannië en Ierland, om invloed aan te wenden om verzachting te verkrijgen van de wapenstilstandsvoorwaarden, die millioenen menschen met hongersnood bedreigen als gevolg van de uitlevering van een groote hoeveelheid rollend materiaal en de voeding der bezettingstroepen. Eenzelfde oproep is gericht tot den Franschen Nationalen Vrouwenraad.

Het leger van Mackensen.

1840 BOEDAPEST, 12 Nov. (Hong. Korr. Bur.) Aan "Az Est" wordt uit Grosswardein bericht: Een colonne van 300 automobielen van het leger van Mackensen met 2000 man is gisteren uit Aras te Grosswardein aangekomen. Toen aan de Deutsche soldaten werd medegedeeld, dat de Deutsche republiek geproclameerd was, hieven zij luide hoera's aan op de republiek en op de Hongaarsche nationale republiek en verklaarden zij hunnen laatsten droppel bloed voor het Deutsche volk te willen vergieten, maar voor de jonkersautocratie geen offers meer te zullen brengen. Mackensen wilde, zoo zeiden zij, vreedzaam door Hongarije trekken; zijn eenig doel is, dat de Deutsche soldaten zoo spoedig mogelijk hun vaderland bereiken.

Wilson belooft steun aan Deutschland.

1850 WASHINGTON, 13 Nov. (Reuter.) Wilson heeft een geruststellend telegram gezonden aan het volk van Deutschland in antwoord op het beroep, dat de rijkskanselier Ebert op hem heeft gedaan. Hij belooft te helpen met levensmiddelenvoorraden en het treurig gebrek te zullen verlichten. Wilson eischt echter de verzekering, dat de openbare orde in Deutschland zal worden gehandhaafd en dat een rechtvaardige verdeling van levensmiddelen wordt gewaarborgd.

De toestand.

1860 Georg Bernhard verklaart., dat de "Voss. Ztg." de omwenteling natuurlijk als een "fait accompli" beschouwt, dat zij de Deutsche republiek met alle middelen krachtig zal steunen. Hij uit den wensch naar vereeniging der beide liberale partijen ter voorbereiding der nationale vergadering. — De vrijzinnige volkspartij wenscht, dat onverwijld een nationale vergadering gekozen zal worden, welke taak zal zijn de eenheid des rijks te waarborgen en een grondwet uit te werken, waarbij het gelijke recht voor allen wordt erkend. — De "Freisinnige Ztg." verlangt het herstel van den rijksdag, opdat de wetgeving niet worde onderbroken.

Uit Essen.

1870 Een onzer correspondenten aan de grens meldt: Van Nederlandsche arbeiders, heden, uit Essen teruggekeerd, vernemen we het volgende: De A. en S. raad te Essen heeft aan de buitenlandsche arbeiders medegedeeld, dat zij uiterlijk Donderdag 14 November Essen moeten verlaten. Daartoe zullen extra treinen rijden, waarin de betrokken arbeiders kosteloos tot aan de grenzen zullen worden vervoerd. Alle aanwezige arbeiders, die moesten vertrekken, ontvingen een extra uitkeering, gelijkstaande met hun 14 daagsch loon. Buitenlanders, die zich na genoemden datum nog te Essen ophouden, zullen als spionnen worden beschouwd en behandeld. In auto's van de firma Krupp rijden de

1875 soldaten door de stad. Deze, zoowel als de kas der diverse fabrieken van Krupp, zijn door genoemde raden in beslag genomen.

En de burgerij?

1880 Onder dezen titel schrijft de "Köln. Ztg.": De Duitsche burgerij begint, in het gewarrel der gebeurtenissen, waarin zij eensklaps is gesleurd, tot bezinning te komen. Overal is de eerste gedachte van allen, die niet op den grondslag staan van de heden heerschende sociaal-democratie, deze geweest, zich te stellen in dienst van het algemeen en er toe mede te helpen, dat rust en orde gehandhaafd blijven. Er is, voor zoover wij weten, nauwelijks een ambtenaar van de oude "overheidsstaat" die zich, 1885 voor zoover men zijn medewerking wilde, zich aan dezen plicht heeft onttrokken, en talrijke mannen van alle burgerlijke partijen hebben zich ter beschikking gesteld van de arbeiders en soldatenraden. De burgerij heeft aldus ongetwijfeld het bewijs geleverd van haar goeden wil en zal dat zeer zeker in de moeilijker tijden, die ons nog wachten, verder doen. Niettemin handelen de nieuwe machthebbers, alsof er geen 1890 Duitsche burgers meer zijn, alsof zij en hun aanhangers alleen in het Rijk wonen. Wie het kruis heeft, zegent zich. Onze sociaaldemocraten hebben daarvan rijkelijk gebruik gemaakt. Zij hebben alle vertegenwoordigers van de burgerij op vakambtenaren en officieren na, die hun onontbeerlijk leken, van de regeering uitgesloten, zij eischen plichten, maken echter tot dusver geen aanstalten om de burgerij het recht te geven, 1895 naast de offervaardige daad ook in den raad haar stem te verheffen. De sociaal-democratie van de de meerderheidsrichting heeft de tot dusver door haar ten scherpste bestreden onafhankelijken als gelijkgerechtigd en in gelijk aantal in de voorloopige regeering en de Duitschen arbeiders- en soldatenraden opgenomen. Daarmee is de beweging geradicaliseerd op een wijze, die bij het verband dat deze richting met 1900 Russische geestverwanten zou hebben, de beduchtheid doet ontstaan, dat ze meer en meer op de banen van 't bolsjevisme zal kunnen afglijden. Deze beduchtheid bestaat, of zij gegrond is, kan niemand thans met zekerheid willen bevestigen of ontkennen; men mag intusschen hopen, dat het zal gelukken, de elementen van den uitersten vleugel, die wegens hun tet dusver aangenomen houding tot zulke bezorgdheid 1905 aanleiding konden geven, in toom te houden.

En iets verder zegt het blad: Dag aan dag heeft de socialistische en burgerlijke democratenpers ons trachten duidelijk te maken, dat wij voor het buitenland slechts kunnen bestaan als de keizer, de belichaming van het autocratisch systeem zou vallen. Tegelijk echter hebben we gehoord, dat het buitenland meer nog dan een keizerlijk, 1910 een bolsjevistisch Duitschland vreest en een op het Russische gelijkende bewind bij ons niet erkennen en dulden zou. Wij hebben zulk een bewind niet en naar alle waarschijnlijkheid zullen we het ook niet hebben. Maar men moet bedenken, dat de revolutie bij ons nog in de kinderschoenen steekt en dat de orde, die ze zich voorloopig heeft gegeven, de eerste zware proef nog moet doorstaan, als de 1915 demobilisatie begint, onze troepen terugkeeren en de voedselnood scherper wordt. Bovendien is bolsjewisme een rekbaar begrip, waarvan men buiten evenals bij ons slechts onduidelijke voorstellingen heeft. Om nu te verhoeden, dat Engelschen, Franschen en Amerikanen, aan wie we thans op genade en ongenade zijn overgeleverd, onze toestanden naar hun belangen nog meer ten onzen nadeele kunnen uitbuiten, moeten 1920 wij hun bij voorbaat de mogelijkheid ontnemen, deze toestanden ook maar in de verte met de Russische te vergelijken. Dat kan slechts daardoor geschieden, dat de revolutie wordt georganiseerd en een straffe orde wordt gehandhaafd, dat ook niet de schijn van een bolsjevistischen chaos kan opkomen. Hier ontmoeten elkaar weer de belangen van sociaal-democraten en de burgerlijke partijen en het verdient ook in 1925 burgerlijke kringen waardeering, dat het streven van de sociaal-democratische regeering op dit doel gericht is. Men kan het haar met het oog hierop eenigszins vergeven, dat haar bewind een zeer dictatoriale kleur heeft, die onze socialististen den "overheidsstaat" zeer kwalijk zouden hebben genomen. (Te Hannover bijv. zijn plundersaars standrechtelijk doodgeschoten, als de oude overheid dat had gedaan, zou 1930 men een geweldig misbaar hebben gehoord Red. Hbl.) maar onze machthebbers moeten inzien, dat ze het voor alle verstandige Duitschers gemeenschappelijke doel slechts dan kunnen bereiken, als ook vertegenwoordigers van burgers en boeren deelnemen aan de regeering en aan de verantwoordelijkheid van de verdere ontwikkeling. Het moet het geheele Duitschland zijn, dat zijn toekomst thans opbouwt, daarom eischen wij, dat 1935 aan de voorbereiding van de constituanten ook alle Duitschers deel hebben, opdat niet bij voorbaat in het nieuwe Duitschland weer de kiem van tweedracht wordt gezaaid, die ons in het verleden zoo vaak noodlottig is geworden.

Dessau.

1940 De afgetreden prins, regent van Dessau, heeft zich onder bescherming van den A. en S.

raad gesteld.

Zwenking naar rechts?

1945 FRANKFURT, 14 Nov. (V. D.) De algemeene indruk is thans, dat de onafhankelijke sociaal-democraten in geheel Duitschland met den dag aan invloed verliezen; zij zijn verdeeld. Saksen is het eenige deel van het land, waarin de radicalen de overhand hebben. In het algemeen is het vermoeden gewettigd, dat de beweging meer naar rechts zwenkt.

1950 **Onteigenings-censuur.**

1955 Censuur is altijd een geliefd wapen geweest van de strijders voor een verloren of immoreele zaak. Censuur, besnoeiing of algeheele onderdrukking der geestesvrijheid, was steeds de negatieve pijler van scheppingen, wier overige grondslagen niet bestond waren tegen de ongehinderde meening der openbaarheid. In de klassieke oudheid bestond de censuur der zeden. Maar de groote werkzaamheid der censoren kon zich eerst ontwikkelen na de uitvinding van de boekdrukkunst, en nadat de kettersche denkbeelden het hoofd hadden opgestoken, en onrust verwekt onder de machthebbers van de katholieke kerk. De zucht naar vrije meeningsuiting bleek evenwel sterker dan de macht der censoren. Nooit gelukte het een gedachte, een geestesrichting volkomen te onderdrukken, door uitsluiting van de openbaarheid. En zoo werd het gezag der censuur ondermijnd, zoodat, hier vroeger, daar later, het instituut in bijna alle landen werd afgeschaft, zij het dan ook dat het in buitengewone omstandigheden (oorlogen enz.) tijdelijk en gedeeltelijk herleefd. Revolutie is de omverwerping van een bestaanden toestand, en der ketterij voor den evolutionnair. Maar evenzoo is de evolutieleer heiligschennis in de oogen van den bolsjewiek. En het is daarom niet zoo heel erg verwonderlijk, dat deze laatste zich bezielde gevoelt door dezelfde opwelling, die in 1456 den keurvorst van Mainz ertoe bracht de gedrukte gedachten in zijn land "van klitten te zuiveren". Wat niet wegneemt, dat een bolsjewiek deze vergelijking met de reactionnaire oudheid maar half zou bevallen. Intusschen l'histoire se répète!

1960 In het licht van het voorgaande staan wij minder beduidend tegenover de daden der revolutionnaire socialisten te Berlijn en te Weenen. Censuur, dachten dezen, is een proefondervindelijk onbevrijdigend bevonden middel. Wij gaan dus een stap verder dan onderdrukking. Wij onteigenen ten gunste van eigen doeleinden. En zoo kwamen zij, als door eenzelfde ingeving bewogen, ertoe, de bureaux van de Berlijnsche "Lokalanzeiger" en van de Weensche "Neue Freie Presse" binnen te vallen, om hun recht voor de sterksten te doen gelden.

1970 Op Zaterdagmiddag 9 November verschenen enkele vertegenwoordigers van de uiterst radikale Spartacus-groep. vergezeld van soldaten bij de redactie van den "Lokalanzeiger", en namen, onder bedreiging met geweld, bezit van het gebouw. Het personeel werd genoopt het blad onder den naam "Die Rote Fahne" uit te geven, terwijl de indringers het zelf volschreven met artikelen en politieke berichten.

1975 In Weenen ging het bijna net zoo. Een dertigtal personen, waaronder soldaten, burgers en vrouwen, bezetten alle toegangen tot de drukkerij der "Neue Freie Presse", waarop een deputatie van drie leden bij de redactie verscheen, en verklaarde, dat op het blad beslag werd gelegd. Daarop maakten zij een extra-editie, waarin o. a. de oprichting van de sociale republiek werd vermeld, alsook het bericht, dat de "Neue Freie Presse" tot nader order onder "contrôle" zou staan. Wat niet belette, dat de bezetting zich des avonds verwijderde. Het strekt de nieuwe regeering te Berlijn tot eer, dat zij zich niet heeft neergelegd bij de buiten gevecht-stelling van een orgaan dat tegen haar was. Zij heeft de onvoorwaardelijke bescherming van den particulieren eigendom gewaarborgd en het herstel van de orde. En zoodoende is de "Lokal Anzeiger" weer in handen van de oorspronkelijke redactie, en komt opnieuw uit onder den ouden naam. Het blad zal de nieuwe regeering met het oog op de handhaving der orde en onder de gegeven moeilijke omstandigheden steunen, maar doet geen afstand van een eigen politieke overtuiging. Met de "Lokalanzeiger" heeft de "Norddeutsche Allgemeine Ztg." het moeten ontgelden. Het officieuze orgaan der oude keizerlijke regeering zag zich plotseling herdoopt in de "Internationale". Maar dit duurde niet langer dan 72 uur. Waarna de "Norddeutsche" zich vrijwillig tot officieus orgaan der nieuwe regeering maakte, en verscheen niet langer "für Kaiser und Reich", als de "Deutsche Allgemeine Zeitung". Zoodat de censuur, de bolsjewieksche onteigenings-censuur, ook ditmaal te kort schoot.

De soldaten nadrukkelijk tegen elke terreur.

2005 BERLIJN, 14 Nov. (W. B.) Volgens het "Berl. Tageblatt" is het comité van actie van de Berlijnsche troepen ontbonden. In een soldatenvergadering werd meegedeeld, dat kapitein v. Beerfelde van zijn ambt is ontzet, daar hij de revolutie in radicale

richting wilde leiden. De soldaten wijzen er op, dat in de eerste plaats elke terreur onderdrukt moet worden.

2010 **OOSTENRIJK-HONGARIJE.**

Een contra-revolutie in Hongarije?

BOEDAPEST, 13 Nov. (H. N.) De Berlijnsche correspondent van de "Az Est" deelt mee dat de Hongaarsche regeering er kennis van heeft gekregen, dat eenige Oostenrijksch-Hongaarsche staatsonderdanen, aan wier hoofd de vroegere minister van buitenlandsche zaken, graaf Berchtold staat, op het oogenblik in Zwitserland dynastieke propaganda voeren met het doel eene dynastieke tegenrevolutie in Hongarije in het leven te roepen. De Hongaarsche regeering heeft op deze drijfverijen geantwoord met de onmiddellijke inbeslagname van de in Hongarije gelegen goederen van graaf Berchtold en zijne bondgenooten.

2020

De geestelijkheid en de monarchistische agitatie.

Een Korr. Bur. bericht uit Salzburg, dat 't bisschoppelijk kerkbestuur een bekendmaking heeft gericht tot de clerus, waarbij in verband met de geruchten over de zg. monarchistische agitatie voor de clerus verklaard wordt, dat een inmenging betreffende de oplossing van de quaestie van den staatsvorm niet in de bedoeling ligt en de verwachting wordt [=wordt] uitgesproken, dat de clerus zich uitsluitend zal beperken tot arbeid op godsdienstig, menschlievend en sociaal gebied.

2025

Mackensen en zijn troepen.

BOEDAPEST, 14 Nov. (V. D.) Mackensen vestigde te Hermannstadt (Zevenburgen) een Duitsch hoofdkwartier van de uit Roemenië teruggekeerde troepen en berichtte den Nationalen Raad het overschrijden van het Hongaarsche gebied en verzocht een wijze voor het terugtrekken onder waarborg van de militaire eer en Duitschland's aanzien. Kolonel Massow is te Boedapest aangekomen voor het leiden van de onderhandelingen.

2035

De D.O. nat. vergadering.

In de gisteren gehouden zitting van de provisorische nat. vergadering heeft o. m. de president Dinghofer een hooggestemde hulde gebracht aan den overleden minister van buitenlandsche zaken, dr. Victor Adler, die altijd er voor geijverd heeft voor de Duitschers in Oostenrijk een nieuw vaderland op te richten. Onvermoeid heeft hij voor den vrede gearbeid; hij was de groote voorstander van aansluiting bij den grooten Duitschen bu[u]rstaat. Vervolgens sprak minister Renner over den staatsvorm van D. O. en wees erop, dat thans slechts een openbaar gezag kan gelden, n.l. dat voortkomende uit het volk zelf en uit de Volksvertegenwoordiging. De democratie is nu de grondslag voor de geheele wereld geworden; ook het D. O. volk moet volgens de methoden van de moderne beschaving geregeerd worden. Wij zullen van geen enkel in ons organisch vestigingsgebied besloten volksdeel afstand doen. Spr. betoogde daarna de noodzakelijkheid van aaneensluiting van de drie voornaamste klassen van de bevolking, n.l. de burgers, de boeren en de arbeiders om een algemeene economische en sociale catastrofe te voorkomen. Bij den in Jan. plaats vindenden verkiezingsstrijd kan dan een ieder voor zijn wereldbeschouwing en partijbeginselen arbeiden. Tot zolang behoort het volk samen te werken om ons voortbestaan mogelijk te maken. Met nadruk wees spr. erop, dat het Duitsche volk in zijn geheel van een stam is en van een gemeenschap. (Langdurig luid applaus.) De groote overweldigende meerderheid van het Duitsche volk was bereid den vrede ook in de omlijsting van den ouden staat Oostenrijk te sluiten. Maar wij konden onze besprekingen niet tot een goede oplossing brengen. Steeds weer stootten wij op de voorwaarde: onderwerping van een belangrijk deel van ons land aan Tsjechisch-Slowakkische heerschappij. Met onzen vrijen wil zullen wij echter nooit Duitsch gebied onder vreemde heerschappij stellen. De T. S. bourgeoisie moet zich niet aan den droom overgeven, dat Fransche en Engelsche arbeiders, ja zelfs dat op den duur Tsjechische arbeiders Duitsch grondgebied met geweld zouden willen onderdrukken. Wij zijn bereid om in elke eerlijke, op gelijkheid gegronde internationale gemeenschap te treden. Het liefst zou ons zijn een intern. gemeenschap van de Vereenigde Europeesche en Angelsaksische democratieën. Wanneer de bourgeoisie onder vrijheid der volkeren van Europa de gelegenheid tot economische uitbuiting van Europa verstaat, dan zal binnen niet al te langen tijd geheel Europa daarop antwoorden en het continent bevrijden van de imperialistische heerschappij.

2045

2050

2055

2060

2065

2070

LUXEMBURG.

Emile Prum.

Emile Prum, burgemeester van Clervaux en vroegere chef der Katholieke partij in Luxemburg, bekend wegens zijn polemiek en proces met Erzberger in zijn boek over de

2075 door de Duitschers in België begane wandaden, getiteld: "Der Witsumstand der
Wahrheit", is eindelijk uit de Duitsche gevangenis ontslagen en Maandagmiddag te
Clervaux aangekomen. Wegens de publicatie van het bovengenoemde boek was Prum in
2080 October 1915 door de Duitschers in strijd met het volkenrecht op Luxemburgsch
grondgebied in hechtenis genomen en naar Duitschland overgebracht, waar hij door een
Duitsch krijgsgerecht tot drie jaren gevangenis veroordeeld werd. Door tusschenkomst
van de groothertogin werd Prum, na twee jaren van zijne straf afgezeten te hebben,
2085 uit de gevangenis ontslagen. Hij mocht echter het Duitsch grondgebied nog niet
verlaten, maar moest te Breslau verblijf houden. Hier werd hij in September j.l.
wegens het uiten van anti-Duitsche gevoelens opnieuw door het krijgsgerecht tot drie
maanden gevangenis veroordeeld, en wel, volgens Prum's bewering, op het onware,
leugenachtige getuigenis van een Duitschen soldaat, met welken hij in een koffiehuis
had gezeten. Eer deze drie maanden ten einde waren, werd hij bij de algemeene
amnestie in vrijheid gesteld.

TURKIJE.

De geallieerde vloot in de Dardanellen.

2090 LONDEN, 13 Nov. (Reuter.) De admiraliteit deelt mede dat de geallieerde vloten
gisteren door de Dardanellen zijn gevaren. Britsche en Indische troepen, die de
forten hadden bezet, paradeerden toen de schepen voorbijtrokken. De vloot kwam
hedenmorgen voor Konstantinopel.

2095 **Korte berichten.**

- De opperbevelhebber der Duitsche troepen heeft in een dagorder aan alle wapens zijn dank betuigd voor hetgeen door hen gedurende de oorlogsjaren is gepresteerd.
- Naar aanleiding van den wapenstilstand werden telegrammen gewisseld tusschen den koning van Engeland en Wilson en tusschen Lansing en Balfour.
- 2100 - Te Oldenburg is de rijksdagafgevaardigde graaf Galez (centrum) aan griep overleden.

Stijn Streuvels en Hugo Verriest.

2105 Wij ontvangen het verblijdend bericht, dat Stijn Streuvels met zijn familie veilig en
wel te Mouscron zit (een plaatsje vlak bij de Belgisch-Fransche grens, ten N. van
Roubaix), bij een oom zijner vrouw. Zijn huis te Ingeghem is wel beschadigd, doch
niet vernield.
En pastor Verriest vertoeft thans in welstand te Kortrijk.

ZEE- EN LANDMACHT.

2110 De commandant van het veldleger heeft bepaald, dat detachementen van troepen, die
niet in Noord-Brabant of Limburg zijn gelegerd, een tweedaagsch bezoek zullen brengen
aan de Zuidgrenzen des lands. Na terugkomst zullen de officieren en onderofficieren
bij elk onderdeel theorie houden over hetgeen zij gezien hebben van de ellende, die
2115 de oorlog meebrengt. ("Hgz.")

AVONDBLAD. Derde Blad.

De tocht naar Gent. II.

(Van onzen specialen, verslaggever.)

2120 't "Belfort", de ouds Gentsche toren met het beroemde carillon wees nog wel den
Duitschen tijd maar 't klokkespel liet de "Brabançonne" en de "Marseillaise" hooren,
de nog maar kortelings vertrokken onderdrukker ten spijt. Twee Duitsche soldaten
waren Zaterdag op 't stadhuis gekomen bij den waarnemend burgemeester Edouard
Anseele. Zij moesten de Duitsche vlag van 't gebouw halen. Hij, met de schepenen
2125 Coppieter, Siffer en Vercoullie vroegen of de Belgische onmiddellijk mocht worden
geheschen; neen, dat kon niet. En ook 't "Belfort" mocht nog niet spelen, de
electrische draden werden afgeknipt, 't moest de eerste dagen na het vertrek der
overweldigers nog in de kerkhofstemming blijven. Jawel. - De Gentenaren hebben 't
2130 verstaan, nauwelijks twee uren na het sluiten van den wapenstilstand hun "Belfort" te
spelen. Tusschen het algemeen gejuich, vreugdebetoon van een bevrijd volk, luidde de
"Klokke Roelant". 't Was in een der op de Vrijdagmarkt uitlopende straten dat ik van
't volgende schouwspel getuige mocht zijn: De Duitschers hadden te Gent een
"Tankstelle".

2135 Daar werden bij gebrek aan ijzer, houten tanks vervaardigd, beschilderd in de kleuren
des velds, "gecamoufleerd" zooals ook met echte tanks te doen gebruikelijk was om die
strijdwagens voor speurende vliegers te verbergen. De houten gevaarten werden
gefabricceerd met het doel den vijand in de waan te brengen dat het aantal
gevechtswaardige tanks in de slaglinie zeer groot was. Eenige drommen van het

2140 uitgelaten volk hadden zich nu van zoo'n tank meester gemaakt, beplantten het
gevaarte met geallieerde vlaggen, hingen er een groot plakkaat aan, waarop de
woorden: "Nach Berlin". Hossend en zingend trok deze stoet door de oude stad, later
vergezeld van een burgermuziekcorps, waarvan de overwinningstonen ins gezelschap de
vermoeidheid in de beenen, deed vergeten. De Belgen houden van handelen, te vijf uur
2145 reden weder enkele trams in de richting der verst afgelegene voorsteden: Meulestede,
Ledeberg. In die enkele uren der bevrijding was Gent opgekomen uit het vierjarig
tijdperk van onderdrukking. Maar in die tramwagens hing een plakkaat van den
volgenden inhoud: "Seid verswiegen, Spionen überall". Ik durfde niets vragen, je moet
nog altijd, al» vreemdeling, voorzichtig zijn in België want in een proclamatie aan
2150 de burgerij werd tegen spionnen gewaarschuwd. Later, in een kring van vrienden, is 't
me uitgelegd waaraan de Gentsche tramwagens deze verfraaiing hebben te danken.
Het eerste jaar der bezetting, er kwamen tienduizenden Duitschers naar deze stad,
behoorde Gent tot het étapegebied. Troepen van de eerste linie kwamen naar de stad
en werden door aldaar gelegeerde manschappen afgelost. De Gentenaren, onder alle
2155 beproevingen heil zoekende in een echt glas Ouentaardensch of 'n pint gerste, hadden
er niets tegen als die Deutsche mannen van het front aan de stamtafel in hunne café's
kwamen. Zij vertelden dan van gebeurtenissen aan het front, van de situatie van 't
slagveld, van de legerverbanden der Duitschers, van de overplaatsingen en de
geruchten, hun daar ter oore gekomen.
- Geef den armen kerel nóg een pint! zeiden dan de Belgen, hij is toch ook een
2160 mensch...
Maar twee, drie dagen later, welke harde maatregelen de bezetters ook namen, waren
deze berichten naar de Belgische legerautoriteiten te Veurne overgebracht. De
doodstraf stond er op, het standrecht zonder pardon, toch hebben groote groepen in 't
belang van hun vertrappt land volgehouden en menige naam werd genoemd, niet het minst
2165 uit de meest invloedrijkste kringen, van hen, ten aanschouwe van de bewoners uit den
omtrek van de plaats der terechtstelling, met den kogel gestraft. Het militaire
hooggerechtshof zetelde te Gent, uit Kortrijk, Rousselaere, uit het geheele Vlaamsche
land werden de slachtoffers aangebracht, mannen, vrouwen, jonge lieden, nauwelijks
den kinderschoenen ontwassen. Zij gingen er aan, enkele malen per week klonken de
2170 schoten van het executie-peleton. 't Hielp niet. Toen is gelast dat de Deutsche
soldaten, uit de eerste linie komende, lapjes moesten naaien om hun schouderbedekking
opdat de Gentenaren niet konden zien tot welk regiment zij behoorden.
't Gaf nog minder, 't werd een sport. Op de trams drongen de burgers tegen de
soldaten op in vriendelijk gesprek, presenteerden den Duitschers een sigaret, spraken
2175 over het levensgevaarlijke van het front. Dan lichtte een ander voorzichtig de
schouderbedekking op en 't groote geheim was geen geheim meer. Ten einde raad nam de
"Kommandantur" zijn toevlucht tot die plakkaatjes in de tramwagens en bezorgden ook
daardoor aan de niet spoedig in den put zittende bevolking, menig vroolijk oogenblik.
Met groote voldoening vertelden mij Belgische vrienden van de trucs uitgedacht om de
2180 Duitschers te verschalken; 'k ben niet gerechtigd tot nadere mededeelingen doch dit
kan ik wel zeggen dat vooral de Belgische vrouw niet heeft gearzeld zich te offeren
voor haar land. Zij gingen, als er iets heel belangrijks aan de geallieerden moest
worden meegedeeld met hun beiden naar het grensstation meest aan onze grens. Beiden
waren in het bezit van een citybag, een der dames droeg een bontstel en had in haar
2185 taschje een of twee zeer onschuldige brieven aan Belgische soldaten. De ander had
niets. Wanneer de vrouwen bemerkten dat de Deutsche militaire visitatie-ambtenaren
lont rooken, wisten zij 't zoo te schikken dat de dame die niets verdachts bij zich
droeg 't eerst werd gevisiteerd. De bontstola bleef achter. Dan kwam de tweede dame,
ze liet de onschuldige brieven waarvan het overbrengen toch óók streng was verboden,
2190 vinden, bleef. Zou worden veroordeeld, al deden de vrouwen tranen toch ook wel wat
tegenover de visitatie-ambtenaren. De tweede ging over de grens, mèt de bontstola
waarin in den regel zeer belangrijke documenten waren genaaid. De Belgen,
inzonderheid de Gentenaren zullen aan hunne moedige vrouwen de hulde die zij
verdienen niet onthouden.

2195 's Morgens te zeven uur had het gros der Deutsche bezetting, die jaren lang 30.000
man sterk was, door de Dampoortstraat de stad verlaten, 't Ging als een loopend vuur
onder 't volk; 't gejuich begon. Er werd gemanifesteerd voor een gebouw, pas door de
"Commandantur" verlaten. Toen hebben eenige Deutsche soldaten op de menigte geschoten
2200 met dit gevolg dat deze militairen, in een der hospitalen tot de weinige Duitschers
behooren, te Gent achtergebleven om te worden opgeknapt alvorens de hun niet
vriendelijk gezinde bevolking te verlaten. Maar te elf uur was 't wapenstilstand, hoe
de tijding daarvan tot Gent is, doorgedrongen, blijft nóg een raadsel. De stad, de
laatste weken liggende in de eerste slaglinie, was van alle verkeer met de

- 2205 buitenwereld afgesloten. 't Waren alweer de uit Mariakerke gekomen Duitsche soldaten, die door hunne uitlatingen de hoop deden herleven. Zij kwamen er rond voor uit dat 't zoo niet langer ging en binnenkort op groote schaal zou worden geweigerd, de bevelen der superieuren uit te voeren. Toch dacht Emile Paul Janson, zoon van den overleden grooten progressistischen Paul Janson, laatst Belgisch gezant te Londen, nog een heel
- 2210 waagstuk te hebben verricht toen hij gisteren, 11 November, des morgens in de vroege per auto mijn vriend Anseele bezocht om hem mee te deelen dat te Brussel het Duitsche garnizoen formeel in opstand was, de officieren de epauletten afgerukt en hen in hunne hotels had opgesloten. Onmiddellijk daarop kwam de Belgische minister Emile van der Velde de tijding bevestigen. Anseele wist wel iets.
- 2215 Hij was Donderdag plotseling opgeroepen voor het Duitsche generaal-gouvernement te Brussel te verschijnen. Er was haast bij want de Generaal-gouverneur had een militaire auto naar het stadhuis gestuurd, met het verzoek of de waarnemend burgemeester van Gent onmiddellijk zou willen komen.
- 2220 De andere schepenen trokken een bedenkelijk gezicht: "Eedje, zullen ze je houden!" - "'t Zal dan toch niet lang zijn" had Eedje geantwoord en hij ging, de man die gedurende vier jaren zoo moedig voor de Gentenaren van alle partijen was opgekomen. Daar te Brussel, verzocht hem den gouverneur te willen meewerken aan het vormen van een voorloopig Centraal Bestuur voor geheel België voor den tijd dat de Duitschers teruggetrokken en de Belgische regeering nog niet aangekomen zou zijn. Onmiddellijk
- 2225 met zijn oordeel gereed zei hij dat het 't beste was een comité van twaalf personen te benoemen, vier van elk der groote partijen. Zij moesten dan naar Brugge om daar met de Belgische regeering over dat tusschentijdsche Belgische bewind te onderhandelen. De Gouverneur was 't met dit voorstel eens maar moest zich daarover eerst met Berlijn verstaan. De vrijheid kwam dus in zicht, en Maandagmorgen vertrok
- 2230 Anseele met Janson naar Loppum, waar Koning Albert vertoeft om den populaireren vorst de tijding van het militaire oproer te Brussel over te brengen en uit naam van de Gentenaren te verzoeken spoedig met het gros van het leger in de Arteveldestad zijn intocht te komen doen.
- 2235 Te elf uur waren de vijandelikheden gestaakt, te twaalf uur luisterden duizenden naar de opwekkende woorden van de Belgische minister Cooremans, Van der Velde, Helleputte, Zeegers, van den Amerikaanschen consul en van ons Eerste Kamerlid Van Kol. Met het hem eigen pathos bracht de heer Van Kol hulde aan den heldenmoed der Belgen, niet alleen aan het leger doch vooral ook aan de burgerlijke bevolking die zich, in het tijdperk van tirannie zoo waardig gedragen en zich niet tot opstand
- 2240 provoceeren liet. De beide eerste jaren van den oorlog was van Duitsche zijde herhaaldelijk gepoogd de stille tegenwerking der bevolking met wapengeweld te keer te gaan. Maar 't lukte niet. Dat zat in den volksaard der Belgen, die de tanden op elkaar klemde bij iedere tirannieke daad, 's avonds in de koffiehuisen bijeenkwamen om in den kring van vertrouwden de gebeurtenissen te bespreken en scheidden onder 't
- 2245 parool: "kalm blijven, kalm! Er zal een betere tijd komen, de beurt ook aan ons..." Maar ze bogen niet. Ze waren desnoods te breken, kromme ruggen moest men in die bange dagen te Gent niet zoeken, het waren inderdaad "jongens van Artevelde" die met verachting in 't hart neerzagen op de tweespaltzaaiers uit het eigen volk voortgekomen; mannen, toonende den treurigen moed met den steun van den overweldiger
- 2250 te trachten het Belgische volk in oorlogstijd vaneen te scheuren. Vandaar dan ook de woede, aan de eigendommen der ontvluchte activisten getoond. Jong en oud, arm en rijk hebben den overweldiger passieven tegenstand geboden. En zoomin het Nederlandsche volk verantwoordelijk kon worden gesteld voor de daden van enkele landgenooten die zich door de Duitschers te Gent de professorale toga lieten
- 2255 omhangen, evenmin kon het volk van België worden gelijkgesteld met de dwazen, die zich als werktuigen van de bezettende macht lieten gebruiken. De groote textielfabrieken, waarin tienduizenden gezinnen der Gentsche bevolking leefden, zouden de eerste oorlogsjaren op halve kracht kunnen draaien, mits de helft van de productie voor het Duitsche leger zou zijn. De fabrikanten traden in overleg
- 2260 met de vakbonden der arbeiders, zij oefenden geen drang. Toen hebben de wevers besloten liever te verhongeren dan voor den vijand te werken. - Ehwel! zeiden de patroons, 't is ons goed, en gij zult *niet* hongeren. Da fabrieken draaiden *niet* de ondernemers betaalden toch jarenlang een zeer belangrijk deel van de loonen uit.
- 2265 De Duitschers waren woedend om het besluit. Zij namen de dynamo's en de voornaamste machines uit de fabrieken, eigenden zich alle vitale deelen toe, transporteerden ze naar Duitschland. De Gentenaren hebben gezwegen, de gebalde vuisten in den zak. 's Avonds, achter de pint, werd wéér herhaald: "Kalm blijven, kalm! Er zal een betere toekomst glore!"...
- 2270 (Wordt vervolgd.)

Gemengde berichten.

De Spaansche griep.

Men schrijft ons uit Emmen:

- 2275 De Spaansche griep woedt in onze uitgestrekte gemeente met onverminderde kracht voort, ja, schijnt aan kwaadaardigheid nog toe te nemen. Bedroeg het sterftcijfer over de vorige week in totaal 76, Maandag hadden reeds 53 aangiften van sterfte plaats en Dinsdag 18. Met de medische hulp is 't in onze uitgestrekte gemeente thans zeer gebrekkig gesteld, sommige doctoren hebben meer dan duizend patiënten. Ter
- 2280 versterking zijn aangekomen twee doctoren en twee officieren van gezondheid; het is niet mogen gelukken meer hulp van buiten machtig te worden. De ziekte eischt de meeste slachtoffers in het veengedeelte der gemeente. Wanneer frissche lucht in huis en een hygiënische levenswijze een invloed ten goede kunnen uitoefenen ten opzichte van de gevreesde kwaal, dan is 't verschil tusschen het zand- en veengedeelte wel te verklaren. In het laatste toch laten de woningtoestanden nog zeer veel te wenschen. In de ruim bevolkte veenketen wordt met elke hygiëne gespot.
- 2285 De Spaansche griep, die te Steenwijk zoo erge mate heerschte, breidt zich nog steeds meer en meer uit en neemt de laatste dagen een kwaadaardig karakter aan. Sedert j.l. Vrijdag overleden aan de gevreesde ziekte tusschen de 15 en 20 personen en nog liggen
- 2290 velen zeer bedenkelijk ziek. Ook de ambachtsschool en de rijksnormaalschool zijn thans gesloten.
- Te Zaandam neemt de ziekte af, zoodat de openbare gemakkelijkheden weder geopend zijn. De voorwaarde is gesteld, dat niet meer dan de helft van het aantal plaatsen mag bezet worden, terwijl ook het rooken verboden is. De scholen zullen Maandag weer
- 2295 beginnen, voor zoover dit althans met het oog op de ziekte onder het personeel mogelijk is.
- In het garnizoen te Amersfoort is de ziekte vrijwel geweken. In het hospitaal zijn nog wel eenige ernstige zieken, doch nieuwe gevallen doen zich niet voor. Ook onder de schoolkinderen is er blijkbaar een kentering gekomen.

2300

BEURS EN NIJVERHEID.

- In aansluiting aan het bericht in het Ochtendblad van heden wordt door het H. N. uit Berlijn gemeld, dat het bestuur van de beurs heeft besloten met ingang van Vrijdag het beursverkeer weer op de gewone wijze te doen plaats hebben. Het bestuur van de
- 2305 beurs zal moeite doen te bewerken dat zoo mogelijk in de volgende week het beursverkeer bijna denzelfden omvang als voor den oorlog hervat wordt, dat bovendien de koersen officieel genoteerd worden en dat zoo mogelijk ook lijsten van de koersen gepubliceerd zullen worden.

2310 **Kamer van Koophandel te Heerlen.**

- De mijnontginning, de hoofdtak van industrie althans van grootindustrie, binnen het gebied der Kamer, zette volgens het pas verschenen jaarverslag 1917, hare ontwikkeling in stijgende lijn voort, niettegenstaande de groote moeilijkheden, waarmede de mijnondernemingen te kampen hadden. De stijging der productie bedroeg in
- 2315 het afgelopen jaar bijna 18%. De geheele productie vond haar afzet in Nederland en werd door de Rijkskolendistributie bij de afnemers geplaatst. In exploitatie waren binnen het ambtsgebied der Kamer drie mijnen van de Mij. tot Exploitatie van Limburgsche Steenkolenmijnen (een gedeeltelijk in aanleg), de mijnen "Willem-Sophie" en "Laura en Vereeniging", alsmede de staatsmijnen "Wilhelmina", "Emma", "Hendrik" en
- 2320 "Maurits" (de beide laatste in aanleg). De totale netto-productie van deze mijnen bedroeg in 1917 3.126.012 ton kolen en kolenslik (v. j. 2.656.087). De toename was dus 469.925 ton. In 1913 was de totale kolenproductie nog slechts 1.873.079 ton. Van de jaar-productie 1917 werden verkocht 2.932.927 ton en bleven in eigen gebruik 207754. De verkoopwaarde bedroeg f43.760.308 (v. j. f30.639.508), de gemiddelde verkoopprijs per ton f14.33 (v. j. f11.99).
- 2325 In het verslagjaar varen 15.028 arbeiders bij de Limburgsche mijnen werkzaam en wel 19.922 man ondergronds en 4106 man bovengronds. De arbeidsloonen bewogen zich op aanzienlijk verhoogd peil. Het gemiddeld loon (inclusief duurtetoelagen en gratificatiën) bedroeg per werktijd, na aftrek van alle inhoudingen voor ondergrondsche arbeiders f4,03 (v. j. f3.46) voor bovengrondsche f2.25 (v. j. f2.24) voor onder- en bovengrondsche, te zamen f3.64 (v. j. f3.13).
- 2330 Het totale grondbezit van de Maatschappij tot Exploitatie van Limburgsche Steenkolenmijnen bedroeg op 31 Dec. 1917 703 H.A.
- Het vaste arbeiderspersoneel dezer maatschappij bestond uit 3372 man; zij had een
- 2335 netto-productie van 747.662 ton kolen (v. j. 648.919 ton).
- De staatsmijnen in Limburg hadden een grondbezit van ruim 435 H.A.

Gedurende 1917 bedroeg de netto productie 1.092.339 ton (v. j. 899.797,09 ton). De aanleg van de mijnen "Hendrik" en "Maurits" wordt voortgezet.

2340 De productie der bruinkool-ontginning Bergerode bedroeg op den eersten dag der exploitatie (15 Nov. 1917) 103 ton en op 31 December 1156 ton. De totale productie 28042 ton.

2345 De Maatschappij "Carisborg" begon op 1 November de exploitatie harer bruinkoolvelden. De dag-productie werd geleidelijk verhoogd en bedroeg einde December 1917 600 ton. In dat jaar werden 13.600 ton bruinkolen aan diverse verbruikers afgeleverd.

De loop der wisselkoersen.

Het nieuwe nummer van "In- en Uitvoer" bevat een artikel van den heer v(an) B(uttingha) W(ichers) over den loop der wisselkoersen. De schrijver wijst op de twee theorieën omtrent de oorzaak van de ontwrichting der wisselkoersen. De eene, die op 2350 de kwantiteitstheorie berust en volgens welke eenvoudig de koopkracht van het nationale geld in de verschillende wisselkoersen tot uitdrukking komt, is hier te lande o.a. door mej. Mr. van Dorp verdedigd. Hiertegenover staat de leer, dat de 2355 buitenlandsche wisselkoersen samenhangen met den stand der betalingsbalans en mede bepaald worden door den invloed van speculatie, welke eisch door psychologische overwegingen laat leiden. Onze financieele redacteur, de heer D. Keesing, heeft deze 2360 zienswijze in verschillende artikelen uiteengezet. De heer v. Buttingha Wichers meent, dat de loop der wisselkoersen geen van beide theorieën geheel bevestigt. Wijzigingen, voortspruitende uit de binnenlandsche prijsverhoudingen of uit 2365 veranderingen in de betalingsbalans zijn zelden de kenmerkende factoren geweest bij de veranderingen in de wisselkoersen. Niet kan worden ontkend, dat psychologische 2370 factoren steeds sterk op den koers hebben ingewerkt. Overigens moet echter onderscheid worden gemaakt tusschen de koersen op de Rijken der Centralen en der Geassocieerden. Bij de eersten is de zuivere ruil tusschen twee staatslichamen in de 2375 plaats getreden voor het veelzijdige handelsverkeer. Bij een dergelijke ontwikkeling is voor den wissel feitelijk geen plaats meer en wordt de koers geheel door de speculatie beheerscht. Bij de Geassocieerden vinden wij een zeer belangrijke rijzing 2380 der wisselkoersen in korten tijd, die niet verklaard wordt door een verandering in de goederenprijzen of in de betalingsplannen, doch door het vertrouwen in de economische 2385 kracht der Geassocieerden na den oorlog. Zoo ook weerspiegelt de koers op de Centrale landen den indruk, welken de wisselmarkt heeft omtrent de toekomstige betaalkracht van die rijken ten opzichte van ons land.

Niet opgelost is alzoo de vraag, of onze uitvoer na den oorlog de nadeelen zal 2390 ondervinden van den gunstigen stand onzer wisselkoersen, m.a.w. of de invoer uit het buitenland zal worden geprikkeld door den hoogen stand van den gulden in de 2395 wisselmarkt en daartegenover onze uitvoer vrijwel onmogelijk zal worden, doordat onze handel op de internationale markt niet kan concurreeren tegen de landen met gedeprecieerde valuta. Wellicht zal echter deze vraag na den oorlog van ondergeschikt belang blijken, daar de meeste staten ook dan in de eerste plaats aan zich zelf 2400 zullen moeten denken en de vraag naar grondstoffen de allesbeheerschende zal worden. (Het belangwekkende betoog van den heer v. Buttingha Wichers is o.i. niet in strijd met de inzichten van onzen financieelen redacteur. Schrijver dezes heeft de 2405 psychologische invloeden, die op de wisselkoersen werken, geenszins ontkend, integendeel er nadrukkelijk op gewezen, in tegenstelling met mej. van Dorp. die de beweging der wisselkoersen tot een wiskundige formule meende te kunnen herleiden. 2410 Voor zoover nog van een eenigszins reële wisselmarkt kan worden gesproken, weerspiegelen deze psychologische factoren echter o.i. in hoofdzaak de verwachtingen omtrent het al of niet herstellen van een normaal handelsverkeer der betrokken landen in een niet verre toekomst, waarbij weder normale factoren den doorslag zullen geven. Red. Hbld.)

2390

De Engelsche landbouw.

LONDEN, 13 Nov. (Reuter.) Blijkens de voorloopige opgave van het Landbouwbureau 2395 bedraagt de met tarwe bebouwde oppervlakte in 1918 in Engeland en Wales 2,556,706 tegen 1,918,485 acres in 1917. De opbrengst per acre was dit jaar voor alle graansoorten boven het gemiddelde en met uitzondering van een klein oppervlakte, 2400 beplant met boonen, was de totale opbrengst eveneens grooter. De opbrengst van de tarwe wordt geraamd op 33 bushels per acre, d. i. 2 bushels meer dan het gemiddelde. De totale productie bedraagt 10.534.000 quarters, welk kwantum dat van het vorige 2405 jaar met 3,33 mill. quarters overtreft. Indien men alle vijf graansoorten bijeen telt, bedroeg de bruto productie in Engeland en Wales 8½ quarters, d. i. 35% meer dan in 1917.

Het circulatie-probleem in de Oostenrijksch-Hongaarsche staten.

2405 In het ontbindingsproces, dat zich in Oostenrijk-Hongarije bezig is te voltrekken, is de Oostenrijksch-Hongaarsche Bank tot nu toe onaangetast gebleven. Klaarblijkelijk aarzelen alle nationale staten in het bewust zijn van het gevaar, waarmede het heele economische leven zou worden bedreigd, de grondslagen van het geldverkeer te ondermijnen. De Hongaarsche regeering heeft de uitgifte van eigen bankbiljetten gestaakt, nadat de O.-H. Bank een groot bedrag aan biljetten benevens de cliché's der
2410 nieuwe overigens zeer schaarsche 200 en 25 Kroner-biljetten naar Budapest had verzonden, zoodat zij aldaar in de staatsdrukkerij kunnen worden vervaardigd.

Oostenrijksche financiën.

2415 De Oostenrijksche Minister van Financiën zal, naar de "B. B. C." meldt, tot dekking van de nog loopende verplichtingen van den ouden staat, voor zoover deze betrekking hebben op nog gemeenschappelijke belangen van de nieuwe staten, bij de Oostenrijk-Hongaarsche Bank een voorschot opnemen van Kr. 2 milliard tegen een rente van $\frac{1}{2}\%$. De Duitsch-Oostenrijksche Staat overweegt het afsluiten van een leening, over welks voorwaarden thans met de Duitsch-Oostenrijksche banken onder leiding der
2420 postspaarbank onderhandeld wordt. Door het Ministerie van Financiën wordt een 4\$ leening voorgesteld, terwijl de banken voor een leening van $4\frac{1}{2}$ tot 5% zijn. De grootte der leening zal Kr. 1 tot 2 milliard bedragen.

In een vergadering van het bestuur der Oostenrijksch-Hongaarsche Bank werd medegedeeld, dat thans voor een bedrag van Kr. 3092 millioen aan kasbiljetten in
2425 omloop is. De goudprijs is van Kr. 23,000 tot Kr. 15,500 gedaald, de zilverprijs van Kr. 560 tot Kr. 450 per K.G. fijn. De filialen der Oostenrijk-Hongaarsche Bank in Triest, Klagenfurt, Bozen en Semlin werden tijdig in veiligheid gebracht. Geld is ruim, het particuliere disconto noteert $3\frac{5}{8}$ à $3\frac{3}{4}\%$.

2430 Volgens de "Fr. Ztg." heeft de Tsjechisch-Slovakische Nationale Raad bekend gemaakt, dat de vervallen stukken der Oostenrijksche en Hongaarsche staatsschuld niet betaald kunnen worden, vóór de financieele verhoudingen tot de andere nationale staten geregeld zijn. Het is in het belang van de Tsjechisch-Slovakische bevolking de
2435 vervallende coupons en stukken te overleggen bij de belastingkantoren. Hierdoor zou de Nationale Raad betrouwbare gegevens verkrijgen om te kunnen beoordeelen, welk deel van de Oostenrijksche en Hongaarsche staatsschulden en door den Tsjechisch-Slovakischen Staat moet worden overgenomen.

De buitenlandsche Spaansche schuld.

2440 De voorgenomen conversie van de buitenlandsche Spaansche schuld in een binnenlandsche schijnt te worden doorgevoerd. Naar gemeld wordt heeft de Spaansche regeering aan het parlement toestemming gevraagd, om de afgestempelde buitenlandsche schuld in binnenlandsche te te converteeren of in contanten af te lossen en verder de sedert
2445 1915 ingevoerde obligaties der buitenlandsche schuld in een binnenlandsche rente te converteeren.

Duitsche bankwezen.

Naar de "Fr. Ztg." op 11 Nov. uit Berlijn vernam, zullen de vertegenwoordigers van de Berlijnsche wisselbanken bij de Rijksbank samenkomen, teneinde de loopende wissels te
2450 verrekenen. Dagelijks moeten nog steeds wisselzaken en betalingen in het buitenland geregeld worden. Frankfurt en Hamburg zullen mededeelen, wat zij aan wissels hebben te betalen en te vorderen. De cassa's der Berlijnsche banken worden om 1 uur gesloten. Het personeel gaat zoodra het donker wordt naar huis. Ook bij particuliere
2455 banken te Berlijn zijn reeds arbeidersraden gevormd of te verwachten.

De Duitsche graanhandel.

Door de vereeniging van graanhandelaren aan de Hamburgsche beurs is een protest ingediend tegen het van het Reichswirtschaftsamt afkomstig plan, om aan de
2460 Handelsverein. für Getreide, Futtermittel und Saaten den inkoop van granen in 't buitenland na het sluiten van den vrede over te dragen. De handel is, dank zij haar relaties in het buitenland zelf wel in staat, den invoer zonder de hulp van bedoelde vereeniging te leiden. Het instellen van een Centrale zou waarschijnlijk tot dezelfde
2465 mislukking leiden als in de Oekrajine. De vereeniging van graanhandelaren te Hamburg zal weigeren onder een dergelijke controle te werken.

Daling der prijzen in Polen.

Naar "Gazeta Poranna" meldt, is, onder invloed van den algemeenen toestand, de prijs voor hard leder in Polen van M. 120 voor eenige dagen gedaald tot M. 60 per pond.

Naspeuringen van Paul Theelen: 14 november 1918

2470 Zacht leder is M. 20 per voet in prijs gedaald. Papierartikelen zijn 40% lager. De prijzen voor ondergoed en confectie zijn ongeveer 20 a 30% verminderd. Bij de Warschauer wisselkantoren daalde de prijs voor Fransche 100 francsbiljetten van M. 400 tot M. 340, die voor Russische 10 roebelbiljetten van M. 100 tot M. 85, voor Russische zilveren roebels van M. 9 tot M. 5.50.

2475 **De Fransche oorlogsleening in Engeland.**

LONDEN, 14 Nov. (Havas). De uitgifte in Engeland van de fr. 520 millioen Fransche Nationale Verdedigingsobligatiën is een groot succes geweest. De inschrijving, die Dinsdagmorgen werd opengesteld, was reeds 's middags volteekend. De obligatiën worden met 2% agio verhandeld.